

Tarnowska, Maria

Bibliografia martyrologii Warmii, Mazur i Powiśla w latach 1939-1945

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 2, 229-266

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARIA TARNOWSKA

BIBLIOGRAFIA MARTYROLOGII WARMII, MAZUR I POWIŚLA
W LATACH 1939—1945

SPIS TREŚCI

Wstęp	229
Wykaz skrótów	230
Wykaz czasopism i wydawnictw ciągłych wykorzystanych w bibliografii i ich skrótów	231
I. Dział ogólny	232
II. Sylwetki bojowników o polskość — ofiar terroru hitlerowskiego	237
III. Wspomnienia Mazurów i Warmiaków dotyczące przeżyć w czasie drugiej wojny światowej	248
IV. Obozy i miejsca straceń na terenie województwa olsztyńskiego	253
V. Pomniki walk i męczeństwa.	259
VI. Indeks nazwisk	261
VII. Indeks miejscowości	265

WSTĘP

Opracowanie *Bibliografii martyrologii Warmii, Mazur i Powiśla w latach 1939—1945* stało się potrzebą chwili tak ze względów naukowych jak i politycznych. Odradzający się rewizjonizm w Niemieckiej Republice Federalnej oraz kwestia nieprzezwyciężenia zbrodni hitlerowskich uzasadniają konieczność prowadzenia dalszych prac badawczych nad okresem drugiej wojny światowej także na terenie Warmii, Mazur i Powiśla. Okręgowa Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Olsztynie oprócz swych prac dochodzeniowych przeprowadziła kwerendę tematyczną dotyczącą zbrodni hitlerowskich opartą na materiałach archiwalnych Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Olsztynie. Niniejsza bibliografia stanowi niejako uzupełnienie owych kwerend materiałem prasowym*.

Opracowana została na podstawie autopsji w części dotyczącej wydawnictw zwartych oraz czasopism regionalnych (roczników, kwartalników, miesięczników, tygodników oraz dzienników) wychodzących w latach 1945—1968. Odnośnie do artykułów dotyczących martyrologii Warmii, Mazur i Powiśla, znajdujących się w czasopismach ogólnopolskich, ograniczono się do wykorzystania *Bibliografii zawartości*

---

* Tą drogą składam podziękowanie Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce za umożliwienie mi opublikowania niniejszej bibliografii.

czasopism, *Bibliografii piśmiennictwa polskiego za lata 1944—1953 o hitlerowskich zbrodniach wojennych* J. Kosickiego i W. Kozłowskiego, i uzupełnienia za lata 1944—1953, dołączone do tomu I *Najnowszych dziejów Polski*. Przejrzano również kartotekę bibliograficzną znajdującą się w Zakładzie Historii II Wojny Światowej Instytutu Historii PAN. Bibliografie regionalne wykorzystano w celu uzupełnienia ewentualnie konfrontacji zebranego materiału.

Mimo ściśle określonego tematu bibliografii, treść zebranego materiału niejednokrotnie wykracza poza granice chronologiczne. Zakres terytorialny bibliografii obejmuje obszar obecnego województwa olsztyńskiego oraz częściowo województwa gdańskiego (powiaty kwidziński i sztumski) ze względu na swą łączność z terenem Warmii i Mazur w latach wojny. Całość materiału została podzielona na pięć działów tematycznych, w których obrębie zastosowano układ alfabetyczny z wyjątkiem działu II i IV, gdzie uszeregowano materiał w układzie przedmiotowym.

Dział ogólny skupia pozycje obrazujące sytuację na Warmii i Mazurach przed wybuchem, jak i w czasie trwania II wojny światowej, formy terroru i walki z polskością, eksterminację ludności na ziemiach byłych Prus Wschodnich, proces Ericha Kocha oraz sprawozdania z wyników prac Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce.

Dział II poświęcony jest bojownikom o polskość Warmii, Mazur i Powiśla zamordowanych przez hitlerowców, jak i tym, którzy przetrwali obozy i więzienia hitlerowskie. W układzie przedmiotowym tego działu nie uwzględniono artykułów, których treść nie dotyczy lat wojny. Selekcję tę przeprowadzono ze względu na istniejące bibliografie regionalne oraz *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla* T. Orackiego, w pełni rejestrujący materiał dotyczący sylwetek bojowników.

Dział III, obejmujący wspomnienia Warmiaków i Mazurów, stanowi cenny materiał dowodowy. Przeważają prace nadesłane na konkursy, organizowane przez czasopisma regionalne. Prace te obrazują wstrząsające przeżycia w obozach i więzieniach hitlerowskich oraz koszmar dnia codziennego Warmiaków i Mazurów.

Dział IV zatytułowany *Obozy i miejsca straceń na terenie województwa olsztyńskiego* rejestruje w większości pozycje stanowiące rezultat prac dochodzeniowych, prowadzonych przez Okręgową Komisję. Materiał zebrany w *Bibliografii* jest minimalnym obrazem zbrodni hitlerowskich na naszym terenie.

Akcja ankietyzacyjna, podjęta przez Okręgową Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Olsztynie, przyniesie wiele nowych szczegółów dotyczących ujawnienia wszystkich miejsc zbrodni, określenia wysokości strat ludnościowych, w związku z czym powstanie konieczność uzupełnienia niniejszej *Bibliografii*.

Dział V rejestruje prace dotyczące pomników walk i męczeństwa na terenie Warmii, Mazur i Powiśla.

Bibliografia została uzupełniona indeksem alfabetycznym autorów i osób oraz indeksem miejscowości, wykazem skrótów czasopism i innych skrótów zastosowanych w bibliografii.

WYKAZ SKRÓTÓW

- b. — były
 dot. — dotyczy
 cz. — część
 ilustr. — ilustracja

m.in. — między innymi

nr — numer

nadb. — nadbitka

pow. — powiat

rec. — recenzja

s. — strona

T. — tom

woj. — województwo

wyd. — wydawnictwo

z. — zeszyt

OKBZH — Okręgowa Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich

WYKAZ CZASOPISM I WYDAWNICTW CIĄGŁYCH
WYKORZYSTANYCH W BIBLIOGRAFII I ICH SKRÓTÓW

Biul. Gł. Komis. Bad. Zbrodni Hitler. — Biuletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni
Hitlerowskich

Głos olszt. — Głos Olsztyński

Głos Ziemi

Jantar

Kalendarz dla Mazurów

Kalendarz dla Warmiaków

Kalendarz Mazur i Warmii

Kalendarz dla Warmii i Mazur

Kom-y mazur.-warm. — Komunikaty Mazursko-Warmińskie

Kwart. opol. — Kwartalnik Opolski

Panor. Północy — Panorama Północy

Polityka

Pol. Słown. biogr. — Polski Słownik Biograficzny

Pol. zach. — Polska Zachodnia

Prawo i Życie

Prz. hist.-ośw. — Przegląd Historyczno-Oświatowy

Prz. zach. — Przegląd Zachodni

Rocz. olszt. — Rocznik Olsztyński

Sł. na Warmii — Słowo na Warmii i Mazurach

Straż. ewang. — Strażnica Ewangeliczna

Świat

Tryb. Ludu — Trybuna Ludu

Tyg. zach. — Tygodnik Zachodni

Warm. Wiad. diec. — Warmińskie Wiadomości Diecezjalne

Wiad. mazur. — Wiadomości Mazurskie

WTK — Wrocławski Tygodnik Katolików

Za Wol., Lud — Za Wolność i Lud

Życie olszt. — Życie Olsztyńskie.

I. DZIAŁ OGÓLNY

1. A. W.: Ze szkoły do kacetu. Relacja wychowanka. [Gimnazjum w Kwidzynie]. WTK 1963 nr 3 s. 7, ilustr.

2. ALEKSANDROWICZ W[alenty]: Odrodzenie się języka polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu w r. 1941. *Śl. na Warmii* 1965 nr 40 s. 1—2.

Polityka hitlerowska wobec ludności Warmii, Mazur i Powiśla.

3. ALEKSANDROWICZ Walenty: Walka mieszkańców Mazur przeciwko dyktaturze hitlerowskiej. *Śl. na Warmii* 1958 nr 39 s. 2.

4. AZEMBSKI Mirosław: Urzędnik zbrodni. [Erich Koch] *Świat* 1958 nr 47 s. 4—5, ilustr.

5. BADOŃ Antoni, SZYMAŃSKI Zbigniew: „Gott mit uns”. *Głos olszt.* 1966 nr 147 s. 6.

Ogólne założenia polityki Hitlera wobec terenów wschodnich.

6. BIAŁKOWSKI Wiesław: Uzdrawienie najbliższe Grunwaldu. *Głos olszt.* 1960 nr 161 s. 6, ilustr.

Zburzenie przez Niemców na początku wojny pomnika grunwaldzkiego.

7. BOHDAŃSKI Jerzy: Konspiracja mazurska podczas drugiej wojny światowej. *Śl. na Warmii* 1967 nr 14 s. 1, 4.

8. BOR.: Sprawozdania z procesu Ericha Kocha. *Tryb. Ludu* 1958 nr 308 s. 1, 3.

9. BOROWIK Andrzej: Rocznicowe refleksje (w związku z rocznicą brutalnego najścia hitlerowców na Polskie Gimnazjum w Kwidzynie). *Śl. na Warmii* 1967 nr 34 s. 3.

10. BOROWIK Andrzej: Warto pomyśleć. *Śl. na Warmii* 1959 nr 27 s. 1—2. Polityka Hitlera wobec narodu polskiego.

11. BOROWIK Andrzej: Wrzesień na Warmii i Mazurach. *Śl. na Warmii* 1959 nr 34 s. 1.

12. CIEŚLAK Tadeusz: Hitlerowcy z Prus Wschodnich w Norwegii. *Kom-y mazur.-warm.* 1968 nr 2 (100) s. 285—288. Nazwiska oprawców i wizytatorów obozu przejściowego w Działdowie. Zagadnienie powiązań personalnych pomiędzy aparatem policyjnym Prus Wschodnich a Norwegią oraz fakty umieszczenia bojowników mazurskich we wschodniopruskich więzieniach i obozach.

13. CIEŚLAK Tadeusz: Materiały o prześladowaniu przez hitlerowców ludności polskiej na terenie Warmii, Mazur i Powiśla. *Kom-y mazur.-warm.* 1957 nr 3 (58) s. 163—168.

14. CZAJK St.: Krwawy gauleiter Koch odpowie przed sądem za swoje zbrodnie. *Śl. na Warmii* 1957 nr 6 s. 6.

15. DATNER Szymon: Niemiecki okupacyjny aparat bezpieczeństwa w okręgu białostockim (1941—1944). *Biul. Gł. Komis. Bad. Zbrodni Hitler.* T. 5: 1965 s. 5—66, ilustr.

Struktura hierarchiczna najwyższych władz policyjnych w Prusach Wschodnich.

16. DATNER Szymon: 55 dni (1 IX—25 X 1939) Wehrmachtu w Polsce. Warszawa 1967 ss. 619 nlb. 5.

Kronika zbrodni — nazwiska zamordowanych z podaniem wieku i miejsca straceń. Uwzględnione zostało również woj. olsztyńskie.

17. DATNER Szymon: To nie była wojna. WTK 1966 nr 14 s. 2—4.

18. DATNER Szymon: Zbrodnie Wehrmachtu na jeńcach wojennych w II wojnie światowej. Warszawa 1964 Wyd. MON ss. 569 nlb. 3 tabl.
Struktura organizacyjna niemieckiego systemu jenieckiego. Zbrodnie na jeńcach wojennych. Uwzględniono częściowo obozy jenieckie na terenie Prus Wschodnich.
19. DUDZIŃSKA Zofia: Nasze rozmowy. Śladami hitlerowskich zbrodni. *Głos olszt. Archipelag* 1967 nr 251 (42) s. 7.
Wyniki prac OKBZH w Olsztynie.
20. [DUDZIŃSKA Zofia] (d): Posiedzenie Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich. *Głos olszt.* 1966 nr 310 s. 2.
21. DUDZIŃSKA Zofia: W miesiącu pamięci. *Głos olszt.* 1967 nr 93 s. 3.
Treść jak w poz. 19.
22. [DUDZIŃSKA Zofia] (d): Z obrad Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich. W obronie zasad prawa. *Głos olszt.* 1968 nr 247 s. 3.
23. DWERNICKI Leon: Ciemna karta historii II wojny światowej. *Sł. na Warmii* 1961 nr 12 s. 1—2, ilustr.
24. DWERNICKI Leon: Drang nach Osten. *Sł. na Warmii* 1961 nr 46 s. 1, 4.
Polityka Niemiec wobec Warmii i Mazur w ujęciu historycznym.
25. DWERNICKI Leon: „Męki Twej nikt nie zmierzy — ran nikt nie policzy”. *Sł. na Warmii* 1956 nr 39 s. 1.
Przypomnienie tragicznych dni wojny.
26. DWERNICKI Leon: Przypomnienia konieczne (wstęp do reportażu). *Sł. na Warmii* 1953 nr 23 s. 7.
Okrucieństwa hitleryzmu.
27. DWERNICKI Leon: Stentzel nie będzie już strzelał. *Sł. na Warmii* 1960 nr 31 s. 1—2, ilustr.
Dzieje rodziny mazurskiej w czasie wojny.
28. DWERNICKI Leon: W służbie zbrodni. [W związku z 23 rocznicą napadu Hitlera na Polskę]. *Sł. na Warmii* 1962 nr 30 s. 1—2.
29. DWERNICKI Leon: Zbrodnia — należy nagrodzić. *Sł. na Warmii* 1964 nr 48 s. 2, 4.
Zbrodnie na terenie woj. olsztyńskiego.
30. GĘBIK Władysław: Burzum dziejów nie dali się zgnieść. Gdynia 1967 Wyd. Morskie ss. 343, tabl. 15, err.
Dzieje Gimnazjum w Kwidzynie.
31. GĘBIK Władysław: Burzum dziejów nie dali się zgnieść. *Prawo i Życie* 1968 nr 13 s. 4.
Zbrodnie hitlerowskie na młodzieży i nauczycielach Gimnazjum w Kwidzynie.
32. GRON Henryk: Zbrodnie hitlerowskie w okresie okupacji. (3). Ewakuacja i ucieczka z Prus Wschodnich. *Sł. na Warmii* 1967 nr 25 s. 1—2.
Ewakuowanie ludności przez władze hitlerowskie z obszaru b. Prus Wschodnich w okresie ofensywy radzieckiej na przełomie 1944/1945 r.
33. GRON Henryk: Z nieznanых kart historii. Mazurska konspiracja. *Sł. na Warmii* 1967 nr 19 s. 1, 4.
34. J. U.: Korespondencja z procesu Ericha Kocho. *Tryb. Ludu* 1958 nr 305, 318, 329, 352, 357.
35. JANTAR Jerzy, OSTASZEW-SKI Tadeusz: Mały człowiek, wielki zbrodniarz i jego kłeska. *Panor. Północy* 1958 nr 47 s. 6—7.
Proces Ericha Kocho.

36. JELLENTA Stefan: Z wrześniowych dni. Wypad na Prostki. Polska piechota w Prusach Wschodnich. *WTK* 1965 nr 38 s. 4, ilustr.
37. JUSZKIEWICZ Ryszard: Z dziejów ruchu oporu w powiecie działdowskim. *Kom-y mazur.-warm.* 1968 nr 3 (101) s. 493—498.
38. KACZYŃSKA Danuta: Byłan sprawozdawcą na procesie Kocha. *Polityka* 1959 nr 13 s. 6.
39. KAWECKI Jan: Przyczynek do polskości wsi Olszewo pow. elckiego w świetle dokumentów hitlerowskich. *Kom-y mazur.-warm.* 1959 nr 4 (66) s. 445—447.
Przykład wyraźnego postawienia sprawy narodowości Mazurów przez obserwatorów z głębi Niemiec.
40. KLIMEK A (ugustyn): Na tropach nowomiejskich zbrodniarzy wojennych. *Sł. na Warmii* 1964 nr 36 s. 1.
Relacja Józefa Baczewskiego o zeznaniach składanych przed sędzią śledczym w Fuldzie w NRF w sprawie braci Acheliusów i Schneiderów.
41. KLIMEK Augustyn: Na tropach nowomiejskich zbrodniarzy wojennych. *Sł. na Warmii* 1965 nr 4 s. 3.
Dalsze szczegóły śledztwa.
42. KOBYLAŃSKA Zofia, ŁAKIŃSKI Zbigniew: Uderzenie partyzanckie na Prusy Wschodnie. *WTK* 1968 nr 34 s. 6—7.
43. KOZŁOWSKI Wacław: Hitlerowskie zamiary przesiedlenia Mazurów. *Sł. na Warmii* 1954 nr 2 s. 6.
44. LEMAŃSKI Alfons: Stare i nowe dzieje (Związki Gimnazjum Polskiego z Muzeum w Kwidzynie). *WTK* 1963 nr 3 s. 5.
45. LENGOWSKI Michał: Ostatnie nadzieje. *Sł. na Warmii* 1957 nr 7 s. 1—2.
Terror hitlerowski na Warmii i Mazurach.
46. LESZCZYŃSKI Kazimierz: Eks-terminacja ludności na ziemiach polskich w latach 1939—1945. *Biul. Gł. Komis. Bad. Zbrodni Hitler.* T. 10: 1958 s. 129—131, T. 11: 1960 s. 81—89.
Opracowanie materiałów ankiety z 1945 r. pow. działdowskiego i lubawskiego.
47. LIETZ Zygmunt: Pamiątki polskości Warmii i Mazur. Przewodnik po wystawie Muzeum Mazurskiego w Olsztynie. Olsztyn 1957 Pojezierze ss. 34 nlb. 2, ilustr.
48. LIETZ Zygmunt: Plebiscyt na Powiślu, Warmii i Mazurach w 1920 r. Warszawa 1958 Lud. Spółdz. Wyd. ss. 257 nlb 3, ilustr.
Sytuacja na Warmii, Mazurach i Powiślu w okresie międzywojennym. Sylwetki nauczycieli i działaczy Warmii, Mazur i Powiśla.
49. (mp): Korespondencja z procesu Ericha Kocha. *Tryb. Ludu* 1958 nr 309, 317, nr 322—325.
50. MILEWSKI Zygmunt: Ostatnia bitwa o Olsztyn. One pamiętają tamte dni. *Głos olszt. Archipelag* 1962 nr 17 (3) s. 8.
Ostatnie dni wojny w Olsztynie.
51. MILEWSKI Zygmunt: Przeciw fałszerstwom. *Głos olszt. Archipelag* 1966 nr 143 (24) s. 1, 6.
Sprawa ewakuowania przez hitlerowców ludności ze wsi Warmii i Mazur.
52. MOCZULSKI Leszek: Prusy Wschodnie w II wojnie światowej

- 1939—1945. *Rocz. olszt.* T. 5: 1963 s. 146—198, mapy.
53. MURAWA F[cliks]: Jesteśmy dziećmi jednej krwi i jednej ziemi. Polskość Mazurów i Warmiaków w świetle tajnych dokumentów niemieckich. *Głos Ziemi* 1948 nr 3 s. 1—2.
54. OMILJANOWICZ Aleksander: Tajemnica puszczy boreckiej. *Panor. Północy* 1961 nr 29 s. 5—7, nr 30 s. 10, 14, nr 31 s. 11, 14.
Działalność wywiadu radzieckiego na czele z Polakiem Henrykiem Mereckim na pograniczu Giżycka i puszczy boreckiej, szereg nazwisk hitlerowskich oprawców (oficerów) z Giżycka i Węgorzewa.
55. OMILJANOWICZ Aleksander: Wyrok. Olsztyn Pojezierze 1961 ss. 174 nlb. 4 tabl. 14 mapy.
Treść jak w poz. 54.
56. ORŁOWSKI Sławomir, OSTROWICZ Radosław: Erich Koch przed polskim sądem. Warszawa 1959 Wyd. MON ss. 290 nlb. 2 tabl. 1, ilustr.
57. PODKOWIŃSKI Marian: Co mówią Niemcy. Na marginesie procesu Kocha. *Tryb. Ludu* 1958 nr 320 s. 8, ilustr.
58. PODKOWIŃSKI Marian: Koch. *Polityka* 1958 nr 45 s. 8.
59. PODKOWIŃSKI Marian: Koch i jego zbrodnie. *Tryb. Ludu* 1958 nr 25 s. 5, ilustr.
60. PODKOWIŃSKI Marian: Tam, gdzie rządził Erich Koch. Dwa dni na miejscach zbrodni. *Tryb. Ludu* 1958 nr 310 s. 3.
61. POSPIESZALSKI Karol Marian: Odpowiedzialność naczelnych zwierzchników administracji terenowej za zbrodnie wojenne w okupowanej Polsce (1939—1945). *Prz. Zach.* nr 3 s. 3—27.
M. in. dotyczy procesu Ericha Kocha.
62. PTASZYŃSKI Jerzy: Erich Koch — zaufany Hitlera. *Warmia i Mazury* 1958 nr 8 s. 27—28.
63. R. J.: Pod rządami Ericha Kocha. *WTK* 1965 nr 4 s. 1, 4, ilustr.
64. RODZIEWICZ Bohdan: Wbrew mitom i legendom. Zbrodnie Wehrmachtu. *Śl. na Warmii* 1966 nr 24 s. 4.
Sprawozdanie z konferencji naukowej zorganizowanej z inicjatywy Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich oraz Wojskowego Instytutu Historycznego.
65. RUCZYŃSKI T[eofil]: Pierwsi ludzie. Lubawski Komitet Obywatelski. *Śl. na Warmii* 1964 nr 22 s. 4.
Bezwzględna polityka okupanta wobec Polaków na przykładzie Lubawy.
66. RUCZYŃSKI Teofil: Tych zbrodni nie zatrą wieki. *Śl. na Warmii* 1965 nr 28 s. 4.
67. S. G. O dalsze ściganie hitlerowskich zbrodniarzy. *Głos olszt.* 1964 nr 96 s. 6.
M.in. dotyczy Ericha Kocha.
68. SOBOCIŃSKI Leon: W epoce Hitlera. *Warmia i Mazury* 1960 nr 2 s. 12—16, nr 3 s. 11—13, ilustr.
Sytuacja ludności na Warmii i Mazurach.
69. SOBOCIŃSKI Leon: Ziemia Mazurska za drutami. Ze wspomnień i notatek dziennikarza. *Pol. Zach.* 1946 nr 20—36.
70. SOWA Paweł: Strach Ericha Kocha. *Śl. na Warmii* 1967 nr 42 s. 2, 4.
Polityka „Bund Deutscher Osten”

71. SOWA Paweł: Z kart niedawnej przeszłości. Wysiedlić Mazurów! *Śl. na Warmii* 1967 nr 34 s. 1.
Problem mazurski w polityce władz niemieckich.
72. STĘPOWSKI Tadeusz: Lekiem powinna być prawda. *Śl. na Warmii* 1956 nr 18 s. 1.
Polityka Hitlera wobec Mazurów.
73. STĘPOWSKI Tadeusz: Nie wolno zapomnieć. *Śl. na Warmii* 1964 nr 45 s. 3.
Zbrodnie hitlerowskie na Warmii i Mazurach.
74. SUKERTOWA - BIEDRAWINA Emilia: Materiały do dziejów walki hitlerowców z ruchem polskim na Mazurach i Warmii w latach 1933—1939. *Kom-y mazur.-warm.* 1967 nr 1—2 (95—96) s. 157—188, 3 ryc.
Bund Deutscher Osten.
75. SUKERTOWA - BIEDRAWINA Emilia: Metody walki hitlerowców z polsnością na Mazurach i Warmii. *Kom-y mazur.-warm.* 1967 nr 4 (98) s. 523—546, 3 ryc.
76. SZNEPF Oswald: Z prac OKBZH w Olsztynie. *Prawo i Życie* 1968 nr 13 s. 4.
77. SZUMOWSKI Zbigniew: Sprawa Ericha Kocha. *Tyg. Zach.* 1958 nr 44 s. 2—3, nr 45 s. 2, ilustr.
78. ŚLIWA Alojzy: Spacerki po Olsztynie. Warszawa 1967, Ludowa Spółdz. Wydawnicza s. 122—129.
Przykład prześladowań Żydów.
79. TRYNISZEWSKI Eugeniusz: Dokument sprzed 22 lat. *Śl. na Warmii* 1965 nr 40 s. 3.
80. TRYNISZEWSKI Eugeniusz: Jesień 1939 roku na Warmii. *Śl. na Warmii* 1961 nr 34 s. 3.
81. TRYNISZEWSKI Eugeniusz: Kolo Warmińsko-Mazurskie w Oflagu VII-H w Murnau. *WTK* 1963 nr 2 s. 7.
82. Wl. P.: Sprawozdanie z procesu Ericha Kocha. *Tryb. Ludu* 1959 nr 62—65 s. 2—3, nr 69 s. 3.
83. WARMIŃSKI Piotr: Dokument czasów nieludzkich. *Śl. na Warmii* 1956 nr 24 s. 1, 4.
84. WARMIŃSKI Piotr: Sprawy mazurskie. *Śl. na Warmii* 1954 nr 46 s. 1, 4.
Polityka Hitlera wobec Mazurów.
85. WEREMIEJ F[eliks] Z[ygmunt]: Gdy Polska wracała nad Łynę. *WTK* 1963 nr 2 s. 1, 6, ilustr.
86. WERNIC Leon: Czarna karta historii. *Śl. na Warmii* 1961 nr 32 s. 1, nr 33 s. 1, 3.
Zagadnienie likwidacji jeńców wojennych przez Wehrmacht.
87. WERNIC Leon: Wspomnienia i rozważania. *Śl. na Warmii* 1960 nr 38 s. 1, 3, ilustr.
Warmia i Mazury w polityce niemieckiej.
88. WIECZOREK Mieczysław: Kierunek: Królewiec! *Głos olszt. Archipelag* 1965 nr 91 (15) s. 1, 4.
M.in. dotyczy Ericha Kocha.
89. WILLAN Tadeusz: Mazurski kapitan Kloss. Polski partyzant w mundurze feldgrau. *Głos olszt.* 1966 nr 201 s. 6, nr 202 s. 6, nr 252 s. 6, ilustr.
Przykład współpracy Mazurów z polską partyzantką — August Jeromin, Józef Bystry. Nazwiska zamordowanych z pow. piskiego. Obóz w Jeżach.
90. WOJNOWSKI Edmund: Ostatnie dni [Prus Wschodnich w 1944 r.]. *Warmia i Mazury* 1968 nr 5 s. 6—8.

91. WOJNOWSKI E[dmund], SKOK H[enryk]: Problem strat ludnościowych w b. Prusach Wschodnich w latach 1944—1945. *Prawo i Życie* 1968 nr 13 s. 4.

92. WRZESIŃSKI Wojciech: Akcja germanizacyjna na Warmii, Mazurach i Powiślu w okresie rządów hitlerowskich 1933—1939. *Kom-y mazur.-warm.* 1961 nr 3 s. 413—431, nr 4 s. 594—610.

93. WRZESIŃSKI Wojciech: Przyczynki do problemu wschodniopruskiego w czasie II wojny światowej. *Kom-y mazur.-warm.* 1965 nr 1 (87) s. 91—120.

94. (z): Gestapowiec — morderca więźniów odpowie za swe zbrodnie przed sądem w Giżycku. *Życie olszt.* 1947 nr 176 s. 4.

Proces funkcjonariusza Wydziału Politycznego niemieckiego gestapo Józefa Fortela.

95. ZI.: Korespondencja z procesu Ericha Kocha. *Tryb Ludu* 1958 nr 284—297 s. 1—2.

II. SYLWETKI BOJOWNIKÓW O POLSKOŚĆ — OFIAR TERRORU HITLEROWSKIEGO

96. BACZEWSKI Jan: Wspomnienia Warmiaka. Warszawa 1961 Czytelnik ss. 326.

Nazwiska i sylwetki bojowników o polskość Warmii i Mazur.

97. BOENIGK Jan: Minęły wieki a myśmy ostali = poz. 287 s. 258—305. Sylwetki działaczy Warmii i Mazur zamordowanych przez hitlerowców.

98. BOHDAŃSKI Jerzy: Z dziejów parafii dziecięcej warmińskiej (2) Stanclewo. *Sł. na Warmii* 1968 nr 29 s. 4.

Nazwiska działaczy ze Stanclewa wziętych przez hitlerowców.

99. BOROWIK Andrzej: Marzenia a rzeczywistość. *Sł. na Warmii* 1956 nr 26 s. 2, 4.

Nazwiska zamordowanych nauczycieli gimnazjum w Kwidzynie.

100. BOROWIK Andrzej: „Prędczej zginą rzeki, góry niżli Polska i Mazury”. *WTK* 1963 nr 2 s. 1, 5, ilustr.

Nazwiska bojowników o polskość zamordowanych przez hitlerowców.

101. BOROWIK Andrzej: Srebrne gody Kwidzyniaków. *Sł. na Warmii* 1964 nr 34 s. 1.

Sylwetki: Teofil Sadowski, Feliks Nowakowski.

102. BUKOWSKI Andrzej: Straty kultury polskiej na Pomorzu. *Jantar* 1946 z. 1 s. 42—49.

Życiorysy: Reinholda Barcza, Jana Jagielki-Jaegerthala, Ernesta Kościńskiego, Bolesława Osińskiego, Wacława Osińskiego, Sewcryna Pieniężnego.

103. Cz. R.: Cześć pamięci Bohaterów Warmii i Mazur. *Wiad. mazur.* 1946 nr 253 s. 1.

Jan Maza, Seweryn Pieniężny, Leon Włodarczak.

104. DATNER Szymon: Pierwsze dzieci i pierwsi starcy, ofiary zbrodni hitlerowskich w czasie II wojny światowej (w okresie 55 dni). *Biul. Gł. Komis. Bad. Zbrodni Hitler.* T. 18: 1968 s. 94—110.

Artykuł zawiera wykazy dzieci i starców zamordowanych przez hitlerowców z podaniem wieku oraz formy zbrodni. Uwzględniono częściowo woj. olsztyńskie.

105. DATNER Szymon: 55 dni (1 IX—25 X 1939) Wehrmachtu w Polsce = poz. 16.

106. DOBRZYCKI Wiesław: Z dziejów walk o ziemie Zachodnie i Północ-

ne. Warszawa 1967. Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa s. 130.

Wykaz nauczycieli Warmii, Mazur i Powiśla, którzy zginęli w latach drugiej wojny światowej.

107. DUNIN-WĄSOWICZ Krzysztof: Obóz koncentracyjny Stutthof. Gdynia 1966 Wyd. Morskie s. 240—249.

Wykaz nazwisk polskich działaczy, między innymi z terenu Warmii, Mazur i Powiśla, którzy zginęli w Stutthofie i jego podobozach wraz z podaniem numerów więziennych. *Rec. Z. Lietz Kom-y mazur.-warm.* 1967 nr 1—2 (95—96) s. 196—198.

108. GĘBIK Władysław: Burzom dziejów nie dali się zgnieść = poz. 30. Szereg nazwisk nauczycieli i uczniów gimnazjum w Kwidzynie internowanych przez władze hitlerowskie.

109. GROTOVA Otylia: Harcerstwo polskie na Warmii w okresie międzywojennym. *Sł. na Warmii* 1957 nr 13 s. 4.

Nazwiska zamordowanych przez hitlerowców nauczycieli Warmii, Mazur i Powiśla. Sylwetki aresztowanych w pierwszych dniach września 1939 roku: Ryszarda Knosala, Józefa Tomke, Leona Włodarczaka, Jana Mazy i Tadeusza Pezały.

110. HAJDUK Ryszard, ZIEMBA Stanisław: Ludzie Ziemi Zachodnich i Północnych. Warszawa 1962 (na prawach rękopisu).

Zyciorysy: Reinhold Barcz, Jan Bauer, Juliusz Bursche, Maksymilian Golisz, Bogumil Hoffman, Jan Jagielko-Jaegerthal, Henryk Jaroszyk, Franciszek Jujka, Ryszard Knosala, Gustaw Leyding, Bogumil Leyk, Robert Małek, Wojciech Olszewski, Bolesław Osiński, Wacław Osiński, Seweryn Pieniężny,

Wojciech Rogaczewski, Antoni Sarnowski, Alojzy Skrzypski, Alfons Zurawski, Stanisław Zurawski.

111. JAKIMIĄK Marian: Męczeństwo w obozie śmierci w Działdowie. *Sł. na Warmii* 1962 nr 37 s. 2.
Ks. arcybp A. J. Nowowiejski i ks. bp Leon Wetmański.

112. JAWELSKI Władysław: Dług wdzięczności. *Sł. na Warmii* 1968 nr 24 s. 1.

Nazwiska bojowników o polskość Warmii i Mazur straconych w obozach śmierci.

113. KAJAN Tadeusz: Fakty i ludzie. Zielona Góra 1960 Lubuskie Towarzystwo Kultury ss. 227 nlb. 1.

Szereg sylwetek bojowników o polskość Warmii, Mazur i Powiśla.

114. KNOSAŁA Władysława: Cześć pamięci bohaterów Warmii i Mazur. *Sł. na Warmii* 1956 nr 44 s. 4, ilustr.

Seweryn Pieniężny, Leon Włodarczyk, Jan Maza.

115. KNOSAŁA Władysława: Księża na Warmii — ich udział w walce o polskość. *Sł. na Warmii* 1955 nr 47 s. 2.
Ks. Wacław Osiński, ks. Jan Hianowski.

116. KOTARSKI Stefan: Dzieje dwóch szkół polskich na Warmii w świetle kronik z lat 1929—1939. *Kom-y mazur.-warm.* 1959 nr 3 s. 303—317.

Nazwiska prześladowanych nauczycieli z Woryt i Nowej Kaletki.

117. KOWALSKA Halina: Okupacja W: Działdowo. Z dziejów miasta i powiatu. Olsztyn 1966. Pojezierze s. 235—236.

Nazwiska 56 Polaków z Działdowa i okolicy zamordowanych przez hitlerowców, z podaniem miejsca i roku śmierci.

118. LEWANDOWSKI Jan: Ludzie spod znaku Rodła. *Sł. na Warmii* 1962 nr 40 s. 2.

Nauczyciele gimnazjum w Kwidzynie: Jan Bukowski, Jan Fischer, Teofil Sadowski.

119. [LIETZ Zygmunt] (Z.L.): Cześć ich pamięci. *Sł. na Warmii* 1956 nr 32 s. 3.

Nazwiska działaczy o polskość Warmii i Powiśla zamordowanych przez hitlerowców.

120. MAJKUT Józef: Spotkanie przy stanclewskiej szkole. *Sł. na Warmii* 1959 nr 5 s. 4 ilustr.

Sylwetki: Bronisław Chabowski, Leon Kauczor.

121. MURAWSKA Urszula: Było ich piętnastu... *Sł. na Warmii* 1961 nr 46 s. 3, nr 47 s. 2—3, nr 48 s. 3.

Nazwiska ofiar egzekucji w Nowym Mieście w 1939 roku.

122. NADOLNY Kazimierz: Z badań nad ludnością rodzimą w powiatach bytowskim i złotowskim województwa koszalińskiego. *Biul. Gł. Komis. Bad. Zbrodni Hitler.* T. 19: 1968 s. 80—86.

Wykazy Polaków zamordowanych przez hitlerowców z podaniem daty i rodzaju zbrodni, m.in. Jan Bauer, Edmund Styp-Rekowski, Robert Gransicki, Jan Maza, Maria Gąszczakówna, Tadeusz Pezała.

123. OLEKSIŃSKI Jerzy: Nauczyciel spod znaku Rodła. *WTK* 1968 nr 47 s. 9.

Nazwiska zamordowanych nauczycieli — bojowników o polskość.

124. OLSZEWICZ Bolesław: Lista strat kultury polskiej (I IX 1939—1 III 1946) Warszawa 1947 Wyd. S. Arcta.

Sylwetki bojowników z Warmii, Mazur i Powiśla: Reinhold Barcz, Juliusz Bursche, Gustaw Działow-

ski, Jan Fischer, Bogumił Hoffman, Jan Jagielko-Jaegerthal, Kazimierz Jaroszyk, Ryszard Knosala, Ernest Kościński, Jan Lubomirski, Antoni Ludwiczak, Jan Maza, Jan Mazella, Kurt Obitz, Wojciech Olszewski, Bolesław Osiński, Waclaw Osiński, Seweryn Pieniężny, Alojzy Skrzypski, Leon Włodarczak, Alfons Żurawski, Stanisław Żurawski.

125. ORACKI Tadeusz: Książka polska na Warmii i Mazurach w latach 1850—1945. Nadb. Biuletynu Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Olsztynie 1962 ss. 74.

Sylwetki: Kazimierz Jaroszyk, Franciszek Kwas, Alfons Mańkowski, Zygmunt Mocarski, Seweryn Pieniężny.

126. ORACKI Tadeusz: Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla. Warszawa 1963 Instytut Wyd. „PAX” ss. 328.

Sylwetki zamordowanych i więzionych w obozach i więzieniach hitlerowskich: Jan Allery, Jan Baczewski, Bernard Barabasz, Franciszek Barcz, Reinhold Barcz, Alfons Barczewski, Jan Bauer, Franciszek Belau, Brunon Ben, Jan Bina, Jan Boenigk, Franciszek Brose, Emil Brunow, Alojzy Brzeski, Gertruda Bukowska, Maksymilian Bukowski, Juliusz Bursche, Bronisław Chabowski, Piotr Chomse, Jan Czerwiński, Augustyn Czyżewski, Jan Czyżewski, Robert Czyżewski, Jan Dawid, Władysław Demski, Maria Donimirska, Wanda Donimirska, Kazimierz Donimirski, Witold Donimirski, Jan Dopalka, Mikołaj Dorsz, Gustaw Działowski, Edmund Fandrey, Jan Fischer, Józef Fox, Franciszek Gabriel, Władysław Gębik, Alojzy Giziński, Tadeusz Glemma, Maksymilian Golisz, Piotr Gostyński, Roman Grabowski, Robert Gransicki, Wilhelm Grims-

mann, Józef Groth, Walenty Handt, Brunon Hanowski, Paweł Hans, Wiktor Hans, Augustyn Haselberg, Jan Hedrych, Władysław Herz, Bogumił Hoffmann, Jan Jagielko-Jaegerthal, Gustaw Jagiełło, Bohdan Jałowicki, Wacław Jankowski, Henryk Jaroszyk, Kazimierz Jaroszyk, Jan Jarzembek, Paweł Jasiak, Bolesław Jeziolowicz, Franciszek Jujka, Franciszek Kaczmarczyk, Arno Kant, Stanisław Kapsa, Leon Kauczor, Franciszek Kellmann, Jan Kenig, Stanisław Kętrzyński, Wiktor Kleszczyński, Franciszek Klimek, Paweł Klimosz, Ryszard Knosała, Wincenty Kobzur, Józef Kochański, Joachim Kokowski, Adam Kołodziej, Ernest Kościński, Stanisław Kożusznik, Bernard Krajewski, Paweł Krebs, Franciszek Kwas, Gertruda Kwiatkowska, Bolesław Lewandowski, Franciszek Lewandowski, Jan Lewandowski, Antoni Lewicki, Józef Lewicki, Gustaw Leyding, Konstanty Licznarski, Roman Licznarski, Wilhelm Linka, Jan Lippert, Zygfryd Loppe, Jan Lubomirski, Antoni Ludwiczak, Jan Łęga, Brunon Maczkowski, Franciszek Makola, Leon Malczewski, Julian Malewski, Robert Małłek, Alfons Mańkowski, Antoni Matyjasek, Jan Maza, Jan Mazella, Henryk Merecki, Eryk Miłocki, Aleksandra Morawska, Stefania Morawska, Feliks Morawski, Józef Mozolewski, Władysław Muczyński, Franciszek Nerowski, Jan Nowakowski, Stanisław Nowakowski, Kurt Obitz, Tadeusz Odrowski, Wojciech Olszewski, Aleksander Omieczynski, Bolesław Osiński, Wacław Osiński, Antoni Pacer, Antoni Paczkowski, Edmund Piechowski, Wanda Pieniężna, Konstanty Pieniężny, Seweryn Pieniężny, Kazimierz Pietrzak, Franciszek Piotrowski, Jan Piotrowski, Władysław Pniowski, Konstanty Podrański, Le-

on Połomski, August Popławski, Teofil Potowski, Walter Późny, Wiktor Preuss, Józef Przeperski, Edmund Rejewski, Wojciech Rogaczewski, Anna Romańska, Nikodem Rozkwitalski, Jan Rozeński, Teofil Sadowski, Lucjan Samulowski, Antoni Sarnowski, Franciszek Sarnowski, Franciszek Sznarbach, Jan Schreiber, Stanisław Schreiber, Helena Sierakowska, Stanisław Sierakowski, Konrad Sikora, Alojzy Skrzypski, Edward Smoczyński, Konrad Smoliński, Bronisław Sochaczewski, Antoni Stark, Janusz Staszewski, Wiktor Steffen, Ludwika Stramkowska, Władysława Styp-Rekowska Knosała, Edmund Styp-Rekowski, Józef Styp-Rekowski, Antoni Szajek, Marta Szajek, Antoni Szczepański, Maria Szufraga, Otto Szulc, Franciszek Szwedowski, Adolf Szymański, Henryk Śniegocki, Brunon Świtalski, Piotr Tattera, Otylia Teszner-Grothowa, Władysław Tijan, Józef Tomke, Paweł Trzciniński, Edward Turowski, Wojciech Wawrzyniec, Józef Wenda, Franciszek Wichacz, Franciszek Wieczorek, Franciszek Wilkowski, Leon Wiśniowski, Leon Włodarczak, Stefan Włodarczak, Bolesław Wolski, Henryk Korybut Woroniecki, Jerzy Wróbel, Jan Wróblewski, Józef Zapatka, Maria Zientara-Malewska, Stanisław Zuske, Bernard Żbik, Alfons Żurawski, Stanisław Żurawski, Michał Żywiec.

127. ORACKI Tadeusz: Straty szkolnictwa i oświaty polskiej na Warmii, Mazurach i Powiślu w latach 1939—1946. *Prz. hist.-ośw.* 1961 nr 3 s. 352—370 bibliogr. 1962 nr 2 s. 301—306.
126 nazwisk nauczycieli, organizatorów i pracowników szkolnictwa polskiego oraz działaczy oświatowych na Warmii, Mazurach i Powiślu zamordowanych lub zmar-

łych z powodu chorób nabytych w więzieniach i obozach hitlerowskich (1939—1946).

128. ORACKI Tadeusz: Sylwetki polskich nauczycieli i organizatorów szkolnictwa na Warmii, Mazurach i Powiślu w latach 1920—1939. *Kom-y mazur.-warm.* 1961 nr 2 (72) s. 253—273 nadd.

Alfabetyczny wykaz nauczycieli i organizatorów polskiego szkolnictwa z krótkim podaniem życiorysu oraz bibliografią.

129. ORACKI Tadeusz: Sylwetki wybitnych Olsztyniaków. W: *Szkice Olsztynskie* pod red. Janusza Jasińskiego Olsztyn 1967 Pojezierze s. 299—312.

Jan Baczewski, Franciszek Barcz, Jan Boenigk, Franciszek Grzeski, Juliusz Malewski, Seweryn Pieniężny, Wiktor Steffen, Edward Turowski, Maria Zientara-Malewska, Stanisław Żurawski.

130. ORACKI Tadeusz: Zamordowano ich przed świtem... *Sł. na Warmii* 1961 nr 43 s. 1—2.

95 nazwisk zamordowanych przez hitlerowców Warmiaków, Mazurów i działaczy Powiśla wraz z podaniem miejsca straceń i czasu.

131. RATAJCZYK Wiesława: Upalny wrzesień roku 1939. *Sł. na Warmii* 1955 nr 36 s. 1.

Jan Bauer, Robert Gransicki, Ernest Kościński, Seweryn Pieniężny, Alfons Żurawski.

132. [RUCZYŃSKI Teofil] T. R.: Tych zbrodni nie zatrą wieki. *Sł. na Warmii* 1964, nr 49 s. 2.

Nazwiska pomordowanych przy ulicy Browarowej w Lubawie.

133. RUCZYŃSKI Teofil: Było to pod „Borkiem”... *Sł. na Warmii* 1966 nr 49 s. 1, ilustr.

Nazwiska zamordowanych z terenu Lubawy i okolic.

134. RUCZYŃSKI Teofil: Żyją we wspomnieniach. *Sł. na Warmii* 1963 nr 1 s. 4.

Nazwiska 15 Polaków zamordowanych 7 XII 1939 w Nowym Mieście.

135. (S. R.): Działdowo pamiętało... *Sł. na Warmii* 1960 nr 33 s. 3.

Aegertal, Arno Kant, Józef Dzieciół.

136. [SIEDEMDZIESIĄT] 70 lat ruchu ludowego na Warmii i Mazurach, Olsztyn 1966 Woj. Kom. Zjedn. Str. Lud., ilustr.

Sylwetki: Otylia Grothowa, Gustaw Leyding, Edward Turowski, Augustyn Klimek.

137. SUKERTOWA - BIEDRAWINA Emilia: Bojownicy mazurscy. Olsztyn 1946 ss. 22.

Juliusz Bursche, Kazimierz Jaroszyk, Reinhold Barcz, Jan Jagiełko-Jaegerthal, Robert Mallek, Wojciech Olszewski, Ernest Kościński.

138. SUKERTOWA - BIEDRAWINA Emilia: Bojownicy o wolność i polskość Mazur i Warmii na przestrzeni siedmiu wieków. Olsztyn 1954 Stacja Nauk. Instytutu Zach. (Instytut Mazurski) ss. 64.

Gustaw Leyding, Juliusz Bursche, Bogumił Leyk, Kazimierz Jaroszyk, Reinhold Barcz, Jan Jagiełko-Jaegerthal, Seweryn Pieniężny, ks. Wacław Osiński, Stanisław Żurawski, Alfons Żurawski, Antoni Szczepański, Franciszek Barcz, Franciszek Wilkowski, Bernard Żbik, Julian Malewski, Maria Zientara-Malewska, Ludwika Stramkowska, Wanda Pieniężna.

139. SUKERTOWA - BIEDRAWINA Emilia, GRYGIER Tadeusz: Walka o spo-

łeczne i narodowe wyzwolenie ludności Warmii i Mazur. Przewodnik po wystawie. Olsztyn 1956 s. 155—161, ilustr.

Nazwiska nauczycieli Warmii i Mazur, którzy zginęli z rąk hitlerowskich w drugiej wojnie światowej oraz tych, którzy przeżyli obozy hitlerowskie.

140. SUKERTOWA - BIEDRAWINA Emilia: Ci, którzy odeszli 1939—1946. *Kalendarz dla Mazurów, Kalendarz dla Warmiaków na rok 1947*. Olsztyn 1946 s. 72—73.

16 nazwisk osób poległych w czasie wojny z podaniem daty i miejsc straceń.

141. SZCZYTNO. Z dziejów miasta i powiatu. Olsztyn Pojezierze 1962 s. 321—328.

Zyciorysy: Gustaw Leyding (senior), Jan Lippert, Jan Jagielko-Jaegerthal, dr Kurt Obitz, Reinhold Barcz, Walenty Habandt.

142. ŚCIBOR Elżbieta: Okupacja. W: *Nowe Miasto, Z dziejów miasta i powiatu*. Olsztyn 1963 Pojezierze s. 115—122.

Lista nauczycieli powiatu nowomiejskiego, którzy stracili życie w czasie ostatniej wojny.

143. TRYNISZEWSKI Eugeniusz: Harcerstwo na Warmii i Mazurach. *Kalendarz dla Warmii i Mazur na rok 1959*. Wyd. „PAX” s. 200—201.

Sylwetki Otylii Grothowej, Ryszarda Knosały, Leona Włodarczaka.

144. TRYNISZEWSKI Eugeniusz: Martyrologia polskiego duchowieństwa 1939—1945. Diecezja Warmińska. *WTK* 1966 nr 28 s. 4.

Ok. 20 nazwisk zamordowanych księży z diecezji warmińskiej.

145. UCZCZENIE bohaterów Mazur i Warmii. *Kalendarz dla Mazurów na rok 1947*. Instytut Mazurski w Olsztynie s. 43—45.

21 nazwisk bohaterów Mazur i Warmii zamordowanych przez hitlerowców.

146. W.: Dzień Zaduszny. *Sł. na Warmii* 1968 nr 44 s. 1, ilustr.

Nazwiska bojowników poległych w walce z hitlerowskim najeźdźcą.

147. WERNIC Leon: Wierni aż do śmierci. *Sł. na Warmii* 1961 nr 42 s. 1.

Jan Baczewski, Maria Gąszczakówna, Bolesław Osiński, Leon Włodarczak.

148. WILLAN Tadeusz: Tak było w Olsztynie. *Głos olszt.* 1964 nr 206 s. 6.

Nazwiska aresztowanych na początku wojny w Olsztynie.

149. WILLAN Tadeusz: Mazurski kapitan Kloss. Polski partyzant w mundurze feldgrau = poz. 89.

150. WRZESIŃSKI Wojciech: Ruch polski na Warmii, Mazurach i Powiślu w latach 1920—1939. Poznań 1963 Instytut Zachodni s. 411—412.

Wykaz bojowników o polskość Warmii, Mazur i Powiśla, którzy zginęli w czasie II wojny światowej.

151. ZA Polskę... *Wiad. mazur.* 1946 nr 253 s. 3.

Seweryn Pieniężny, Leon Włodarczak, Jan Maza, Ryszard Knosała.

152. ZIENTARA-MALEWSKA Maria: 53 lata walki „Gazety Olsztyńskiej” z pruskim zaborcą. *Sł. na Warmii* 1955 nr 27 s. 3.

Sylwetki: Seweryn Pieniężny, Jan Maza i Leon Włodarczak.

153. ZIENTARA-MALEWSKA Maria: Oskarżeni za obronę ludności polskiej. *Sł. na Warmii* 1966 nr 22 s. 3.

Ks. Steinke, ks. Brunon Weichsel, ks. Augustyn Szarnowski.

154. ZIENTARA-MALEWSKA Maria: „Żywe Słowo na Powiślu”. *Sł. na Warmii* 1956 nr 31 s. 3.
Nazwiska zamęczonych w walce o polskość Powiśla.
- * * *
155. RUCZYŃSKI Teofil: Z koszmarnych dni okupacji — Tak się zaczęło [Władysław Ast]. *Sł. na Warmii* 1962 nr 38 s. 1.
Pierwsza męczęńska ofiara okupowanej przez hitlerowców Lubawy.
156. WAKAR Andrzej: Wybitni ludzie w Olsztynie [Jan Baczewski]. *Głos olszt. Archipelag* 1965 nr 49 (8) s. 6.
157. KNOSAŁA Władysława: Ludzie spod znaku Rodła [Bernard Barabasz]. *Sł. na Warmii* 1962 nr 43 s. 2.
158. WERNIC Leon: Zwycięska walka ludu warmińskiego i mazurskiego [O Bernardzie Barabaszu]. *Sł. na Warmii* 1960 nr 11 s. 1.
159. KNOSALINA Władysława: Pierwsi ludzie [Feliks Barabasz]. *Sł. na Warmii* 1964 nr 33 s. 3.
160. WAKAR Andrzej: Wybitni ludzie w Olsztynie [Franciszek Barcz]. *Głos olszt. Archipelag* 1965 nr 79 (13) s. 5.
161. ZIENTARA-MALEWSKA Maria: Franciszek Barcz. *Sł. na Warmii* 1963 nr 5 s. 2.
162. SUKERTOWA - BIEDRAWINA Emilia: Sylwetki zasłużonych — Barcz kaznodzieja męczennik [Reinhold Barcz]. *Wiad. mazur.* 1946 nr 12 s. 4.
163. RUCZYŃSKI Teofil: Działwie szkolnej oddał swe siły [Brunon Bem]. Z cyklu: Ludzie na szafcu. *Sł. na Warmii* 1956 nr 51 s. 2.
164. FLIS Stanisław: Biedrawa Józef. *Warmia i Mazury* 1960 nr 6 s. 21, ilustr.
165. KANDYDACI Frontu Jedności Narodu [Jan Boenigk]. *Głos olszt.* 1958 nr 12 s. 6, ilustr.
166. A. W.: Odszedł bojownik Warmii [Emil Brunow]. *Sł. na Warmii* 1962 nr 6 s. 2.
167. LEMAŃSKI Alfons: Maksymilian Bukowski zginął w obronie polskości Kwidzyna. Z cyklu: Ludzie na szafcu. *Sł. na Warmii* 1958 nr 13 s. 2, ilustr.
168. GASTPARY W. ks. dr: Pamięci ks. biskupa D. Juliusza Burschego. *Straż. ewang.* 1952 nr 6 s. 77, ilustr.
169. GLOEH Feliks ks.: Cośmy stracili [Juliusz Bursche]. *Straż. ewang.* 1952 nr 6 s. 65—69, ilustr.
170. SZENDEL Edward ks.: Ostatnie chwile śp. biskupa Burschego. *Straż. ewang.* 1952 nr 6 s. 63—64.
171. WAKAR Andrzej: Piotr Chomse. *Kalendarz Mazur i Warmii* 1959 Pojezierze s. 104—107, ilustr.
172. WAKAR Andrzej: Jubileusz Piotra Chomse. *Warmia i Mazury* 1957 nr 9 s. 2.
173. WILLAN Tadeusz: Nie jadł z ręki [Piotr Chomse]. *Głos olszt. Archipelag* 1964 nr 246 (41) s. 6.
174. WIŚNIEWSKI Marian: Czar-na swastyka nad Warmią i Mazurami [O Piotrze Chomsem]. *Kalendarz Mazur i Warmii* 1958 Pojezierze s. 92—93.
175. TRYNISZEWSKI E[ugeniusz]: Ludzie, których spotykamy. Wiktor Ciereszko obrońca Westerplatte. *Sł. na Warmii* 1968 nr 3 s. 2.
Więzień obozu jenieckiego — Stalag I A.

176. WYSOCKI Alfons: Augustyn Czyżewski — Ludzie spod znaku Rodła. *Sł. na Warmii* 1960 nr 36 s. 2.
178. (j.b.): Ludzie spod znaku Rodła. [Witold Donimirski]. *Sł. na Warmii* 1959 nr 48 s. 2, ilustr.
179. GRZYBOWSKI Jan: Miał mocną wolę i w sprawach polskich był nieustępliwy [ks. dr Gustaw Działowski]. *Sł. na Warmii* 1954 nr 11 s. 3.
180. T.: Ks. dr Gustaw Działowski. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1962 nr 3 s. 2.
181. ORACKI Tadeusz: Stanisław Gąsowski (1881—1949). Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1965 nr 28 s. 2.
182. BOHDANSKI Jerzy: Kuźnia serc młodych Polaków [Władysław Gębik] *WTK* 1967 nr 27 s. 3, ilustr.
183. LUDZIE, których spotykamy. — Jeden z Kwidzyniaków [Władysław Gębik]. Rozmawiał B. Rodz[ewicz]. *Sł. na Warmii* 1967 nr 49 s. 4, ilustr.
184. STĘPOWSKI Tadeusz. Sylwetki z olsztyńskiego Parnasu [Dr Władysław Gębik]. *Sł. na Warmii* 1965 nr 21 s. 1.
185. WNUK Włodzimierz: Człowiek serca i czynu [Władysław Gębik]. *Sł. na Warmii* 1960 nr 23 s. 3, ilustr.
186. W PRACOWNIACH olsztyńskich badaczy. Władysław Gębik. Rozmowę przeprowadził Bogdan Kozięto-Poklewski. *Sł. na Warmii* 1968 nr 5 s. 2, ilustr.
187. WERNIC Leon: Nowe oblicze starego Sztumu [Maksymilian Goliś]. *Sł. na Warmii* 1963 nr 16 s. 1, 3, ilustr.
188. R.K.: Zgon działacza polonijnego na Powiślu Warmińskim [Paweł Goryński]. *Sł. na Warmii* 1964 nr 41 s. 2.
189. FLIS Stanisław: Piotr Gostyński. *Warmia i Mazury* 1961 nr 6 s. 25, ilustr.
190. M.B.: Robert Gransicki. — nauczyciel dzieci warmińskich. *Sł. na Warmii* 1956 nr 10 s. 2, ilustr.
191. SUKERTOWA - BIEDRAWINA Emilia: Gransicki Robert, nauczyciel na Warmii. *Pol. Słownik biogr.* T. 8: 1960 z. 49 s. 552.
192. ZIENTARA - MALEWSKA Maria: Pamięci Gransickiego. *Sł. na Warmii* 1963 nr 38 s. 4.
193. MARKOWSKA S.: Józef Groth — nauczyciel z Nowej Kaletki. *Sł. na Warmii* 1956 nr 9 s. 3—4, ilustr.
194. SUKERTOWA - BIEDRAWINA Emilia: Józef Groth. *Pol. Słownik biogr.* T. 9: 1960 z. 40 s. 18.
195. BOENIGK Jan: Habandt Walenty. *Pol. Słownik biogr.* T. 9: 1961 z. 41 s. 212—213.
196. Sm.: Przed rokiem byli z nami [Janusz Hedrych]. *Sł. na Warmii* 1958 nr 44 s. 3, ilustr.
197. SENDROWSKA Marta: Ofiarna praca ks. proboszcza [ks. Franciszek Herrman]. *Sł. na Warmii* 1958 nr 25 s. 2.
198. LIETZ Zygmunt: Jaegerthal-Jagiełko Jan. *Pol. Słownik biogr.* T. 10: 1963 z. 45 s. 308.
199. CHOJNACKI Władysław: Kazimierz Jaroszyk. *Pol. Słownik biogr.* T. 11: 1964 z. 48 s. 15—16.

200. SERWAŃSKI Edward: *Bojownik polskości Warmii i Mazur* [Kazimierz Jaroszyk]. *Kalendarz dla Warmii i Mazur na rok 1958*. Wyd. PAX s. 356—360.
201. WAKAR Andrzej: *Wybitni ludzie w Olsztynie*. Kazimierz Jaroszyk. *Głos olszt. Archipelag* 1965 nr 19 (3) s. 5—6.
202. LIETZ Zygmunt] Z.L.: *Bolesław Jeziolowicz — nauczyciel i działacz społeczny*. Z cyklu: *Ludzie na szańcu*. *Sł. na Warmii* 1960 nr 34, s. 2.
203. LIETZ Zygmunt: *Jeziolowicz Bolesław*. *Pol. Słownik biogr.* T. 11: 1965 z. 49 s. 215.
204. I.B.: *Franciszek Jujka — Lech Malbor*. *Sł. na Warmii* 1956 nr 30 s. 2—3.
205. LIETZ Zygmunt: *Jujka Franciszek, pseud. Lech Malbor*. *Pol. Słownik biogr.* T. 11: 1965 z. 49 s. 317.
206. LIETZ Zygmunt: *Franciszek Jujka — nauczyciel, działacz i poeta*. *Kom-y mazur.-warm.* 1964 nr 1 (83) s. 91—100.
207. ALEKSANDROWICZ W[alenty]: *Wiktor Kleszczyński — bohater szkolnictwa polskiego na Powiślu 1886—1939*. *Sł. na Warmii* 1964 nr 35 s. 3.
208. B.R.: *Augustyn Klimek*. Z cyklu: *Ludzie, których spotykamy*. *Sł. na Warmii* 1968 nr 5 s. 2—3.
209. STĘPOWSKI Tadeusz: *Kawaler ośmiu odznaczeń* [Augustyn Klimek]. *Sł. na Warmii* 1960 nr 21 s. 2—3.
210. SENDROWSKA Marta: *Więzień OK w Dachau nr 4427* [ks. Franciszek Klimek]. *Sł. na Warmii* 1960 nr 21 s. 2—3.
211. FLIS Stanisław, ŚWIERC Piotr: *Knosala Ryszard*. *Pol. Słownik biogr.* T. 13: 1967 z. 56 s. 133—134.
212. TRYNISZEWSKI Eugeniusz: *Szkoła im. Ryszarda Knosala w Olsztynie*. *Sł. na Warmii* 1960 nr 22 s. 4.
- 212a. WACH Władysław: *Człowiek zasad* [Ryszard Knosala, tłumacz, więzień Dachau] *Kwart. opol.* 1960 nr 2 s. 221—228, ilustr.
213. ZIENTARA - MALEWSKA Maria: *Ślązak Ryszard Knosala, nauczyciel i obrońca mowy polskiej na Warmii*. Z cyklu: *Ludzie na szańcu*. *Sł. na Warmii* 1953 nr 15 s. 3, ilustr.
214. SYLWETKI naszych radnych — *Władysława Knosala*. *Sł. na Warmii* 1961 nr 13 s. 2, ilustr.
215. WERNIC Leon: *Ofiarna i pełna poświęcenia praca* [Władysława Knosala]. *Sł. na Warmii* 1968 nr 42 s. 1.
216. ZIENTARA - MALEWSKA Maria: *Srebrny jubileusz nauczycielski* [Władysława Knosala]. Z cyklu: *Ludzie spod znaku Rodła*. *Sł. na Warmii* 1959 nr 40 s. 2, ilustr.
217. KLIMEK Augustyn: *Franciszek Kwas*. Z cyklu: *Ludzie na szańcu*. *Sł. na Warmii* 1965 nr 34 s. 3.
218. (il): *Gustaw Leyding — Bojownik o polskości Mazur zmarł w Labuszewie*. *Zycie olszt.* 1948 nr 263 s. 3.
219. KOPEĆ Gerhard: *Gustaw Leyding*. *Kalendarz Warmii i Mazur 1959*. Pojezierze s. 101—102, ilustr.
220. STĘPOWSKI T[adeusz]: *Syn mazurskiego ludu nagrodzony za pracę naukową* [Gustaw Leyding]. *Sł. na Warmii* 1959 nr 33 s. 2, ilustr.

221. SYSKA Henryk: Nasze spotkania [Gustaw Leyding]. *Głos olszt. Archipelag* 1963 nr 34 (6) s. 7, ilustr.
222. ZIENTARA - MALEWSKA Maria: Gustaw Leyding odznaczony. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1956 nr 33 s. 2.
223. ZGINAŁ w Działdowie [Franciszek Lewandowski]. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1960 nr 34 s. 2, ilustr.
224. ZIENTARA - MALEWSKA Maria: Jubileusz Jana Lubomirskiego. *Sł. na Warmii* 1965 nr 49 s. 2, ilustr.
- 224a. GŁOS mają ci, którzy przeżyli. Ks. Paweł Majcher proboszcz z Dywit (pow. Olsztyn), więzień Dachau nr 22221 WTK 1966 nr 14 s. 11.
225. MALEWSKI Juliusz. *Głos olszt. Archipelag* 1961 nr 66 (12) s. 2, ilustr. [Zyciorys z okazji 60 rocznicy urodzin].
226. MALEWSKI Juliusz. *Głos olszt.* 1965 nr 84 s. 4, ilustr.
227. WYSOCKI Antoni: Juliusz Małewski. *Kalendarz Mazur i Warmii* 1959 Pojezierze s. 95—97, ilustr.
228. KNOSAŁA Władysław: Maza Jan nauczyciel — zginął w obozie koncentracyjnym. *Sł. na Warmii* 1964 nr 9 s. 2.
229. LEYK F[ryderyk]. Więzień nr 95585 [Eryk Miłocki]. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1959 nr 49 s. 2.
230. SOSNOWSKI F.: Franciszek Myśliński — duszą Muzeum w Szczytnie. *Sł. na Warmii* 1957 nr 34 s. 5, ilustr.
231. JANKA: Wierny przyrzeczeniu harcerskiemu. Z cyklu: Ludzie, którzy spotykamy [Czesław Naliborski, więzień Stalagu I A w Olsztynku]. *Sł. na Warmii* 1968 nr 51 s. 3, ilustr.
232. ZAWADZKI A[ndrzej]: Poszedł swą ostatnią drogą cicho i spokojnie [Franciszek Nerowski]. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1956 nr 25 s. 3.
233. WRÓBLEWSKI Jan: Franciszka Nowakowa (1870—1960). *Sł. na Warmii* 1968 nr 10 s. 1—2.
234. NIK Jerzy: Więzień z Dachau nr 27937 (Stanisław Nowakowski) WTK nr 26 s. 9, ilustr.
235. KORNOWSKI Z[ygmunt]: Broniek Obuchowski — zginął z rąk hitlerowców. *Sł. na Warmii* 1962 nr 11 s. 2, ilustr.
236. [LEMAŃSKI Alfons] L.A.: Tadeusz Odrowski. Emisariusz Powiśla. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1960 nr 27 s. 2.
237. LIETZ Zygmunt: Tadeusz Odrowski. *Warmia i Mazury* 1960 nr 9 s. 26, ilustr.
238. LEMAŃSKI Alfons: Za wianą służbę [Bolesław Osiński], Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1958 nr 12 s. 2, ilustr.
239. ALEKSANDROWICZ Walenty: Ks. Wacław Osiński obrońca sprawy polskiej w Prusach Wschodnich. W 100 rocznicę urodzin WTK 1968 nr 3 s. 5.
240. Ks. Wacław Osiński, obrońca polskości Warmii. *Kalendarz dla Warmii i Mazur na rok 1955*. Wyd. PAX s. 89.
241. ZIENTARA-MALEWSKA Maria: ś.p. Ksiądz Wacław Osiński. *Warm. Wiad. diec.* 1962 nr 1 s. 57—63, ilustr.

242. A. W.: Ludzie spod znaku Rolda [Antoni Paczkowski]. *Sł. na Warmii* 1961 nr 42 s. 2, ilustr.
243. ŚLIWA Alojzy: Książd Józef Palmowski. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii*. 1964 nr 6 s. 2.
244. KNOSAŁA Władysława: Tadeusz Pezała. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1963 nr 42 s. 2.
245. KNOSAŁA Władysława: Śp. Wanda Pieniężna. *Sł. na Warmii*: 1967 nr 6 s. 1, 3, ilustr.
246. NOWAKOWSKI Jerzy: Śp. Wanda Pieniężna. Z żałobnej karty. *WTK* 1967 nr 10 s. 9.
247. OSTOJSKI Tadeusz: Z wizytą u Wandy Pieniężnej. Z tą ziemią związał mnie los. *Głos olszt.* 1964 nr 206 s. 3.
249. KOP: Seweryn Pieniężny. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1956 nr 8 s. 2, ilustr.
250. Kp.: Pamięci Seweryna Pieniężnego. *Sł. na Warmii* 1964 nr 38 s. 1.
251. M.: Walczył z wrażą przemocą [Seweryn Pieniężny]. *Sł. na Warmii* 1961 nr 8 s. 5, ilustr.
252. MG.: Sylwetki zasłużonych. Seweryn Pieniężny. *Wiad. mazur.* 1946 nr 2 s. 3.
253. WAKAR Andrzej: Pamięci Seweryna Pieniężnego. *Sł. na Warmii* 1966 nr 48 s. 1—2, ilustr.
254. WAKAR Andrzej: Wybitni ludzie w Olsztynie [Seweryn Pieniężny]. *Głos olszt. Archipelag* 1965 nr 43 (7) s. 6.
255. WRZESIŃSKI Wojciech: Oblicze ideowo-polityczne „Gazety Olsztyńskiej” w latach 1920—1939 [sylwetka Seweryna Pieniężnego]. *Kom-y mazur.-warm.* 1960 nr 2 s. 167—212.
256. WRZESIŃSKI Wojciech: Ostatni redaktor „Gazety Olsztyńskiej”. *Głos olszt. Archipelag* 1964 nr 45 (8) s. 1, 8, ilustr.
257. LENGOWSKI Michał: Ludzie na szańcu. [August Popławski]. *Sł. na Warmii* 1960 nr 49 s. 2.
258. JACH Zbigniew: Jubileusz nauczyciela [Bernard Protokowicz]. *Sł. na Warmii* 1960 nr 33 s. 2.
259. ORACKI Tadeusz: Ks. Wojciech Rogaczewski — męczennik za sprawę polską. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1965 nr 43 s. 2.
260. LEMAŃSKI Alfons: Życie piękne i godne podziwu [Teofil Sadowski]. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1957 nr 19 s. 2, ilustr.
261. ZIENTARA-MALEWSKA Maria: Nauczyciel polskich serc [Franciszek Sarnowski]. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1956 nr 36 s. 3, ilustr.
262. ALEKSANDROWICZ W[alenty]: Lata ofiarnej pracy dla młodych pokoleń [Konrad Sikora]. *Sł. na Warmii* 1964 nr 20 s. 3, ilustr.
263. SWAT Tadeusz: Nie wolno zapomnieć [Dr Zbigniew Sobieszanski, więzień Oświęcimia]. *Sł. na Warmii* 1965 nr 41 s. 3, ilustr.
264. LEM[AŃSKI] A[lfons]: Pamięci ks. proboszcza Sochaczewskiego, bojownika o polskie Powiśle. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Sł. na Warmii* 1958 nr 32 s. 2.
265. TRYNISZEWSKI Eugeniusz: „Jesteście w obozie śmierci, skąd wycho-

- dzi się tylko przez komin". Więzień nr 119458 [Jan Stefanowicz]. *Śl. na Warmii* 1968 nr 16 s. 2.
266. BOROWSKA W.: Matka Ludwika. [Ludwika Stramkowska] *Śl. na Warmii* 1955 nr 12 s. 3.
267. KNOSAŁA Władysława: Matka Ludwika. *Katolicki Kalendarz dla Warmii i Mazur*. Wyd. PAX 1956 s. 214—216, ilustr.
268. TRYNISZEWSKI Eugeniusz: Powstanie i działacz społeczny [Alfons Szczerbicki]. Z cyklu: Ludzie, których spotykamy. *Śl. na Warmii* 1968 nr 13 s. 2.
Po ucieszcze z niewoli, świadek terrozu hitlerowskiego w Nowym Mieście. Fragment listu ob. czechosłowackiej, b. więźniarki obozu w Gutowie.
269. KORNOWSKI Zygmunt: Zemsta brunatnych barbarzyńców [Władysław Truszkowski]. *Śl. na Warmii* 1963 nr 21 s. 2.
270. WP: Wspomnienie o Franciszce Wedig. *Śl. na Warmii* 1958 nr 3 s. 2, 6.
271. WYSOCKI Alfons: Józef Wenda, profesor gimnazjum kwidzyńskiego. *Śl. na Warmii* 1958 nr 36 s. 2, ilustr.
272. WYSOCKI Alfons: Więzień nr 34225 [Florian Wichlacz]. *Śl. na Warmii* 1959 nr 4 s. 5, ilustr.
273. J.B.: Zmarł z kielnią w dłoni [Franciszek Wieczorek]. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Śl. na Warmii* 1956 nr 32 s. 2, 4, ilustr.
274. BRZEZIŃSKI Władysław: Wierzył w czyn... [Feliks Włodarczak]. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Śl. na Warmii* 1959 nr 41 s. 3.
275. KNOSAŁA Władysława: Leon Włodarczak, działacz gospodarczy Warmii i Mazur. *Śl. na Warmii* 1963 nr 13 s. 2, ilustr.
276. GŁOS mają ci, którzy przeżyli. Ks. Zdunek Antoni, proboszcz z Łyny (pow. Olsztyn) więzień Gusen nr 1047. *WTK* 1966 nr 14 s. 4.
277. JEDEN z nielicznych. Więzień nr 10000 — przetrwał [Edmund Zieliński]. Różmawiała Krystyna Kozieło-Poklewska. *Śl. na Warmii* 1965 nr 17 s. 3.
278. KORNOWSKI Zygmunt: Spotkanie po latach [Władysław Żebrowski]. *Śl. na Warmii* 1964 nr 16 s. 3, ilustr.
279. DWERNICKI Leon: Matko, bądź dumna ze mnie [Alfons Żurawski]. *Śl. na Warmii* 1953 nr 26 s. 7.
280. TRYNISZEWSKI Eugeniusz: Brąswald cześć pamięć swoich bojowników [Alfons Żurawski]. *Śl. na Warmii* 1957 nr 26 s. 3, ilustr.
281. KNOSAŁA Władysława: Gdy śmierć zabrała mu synów [Stanisław Żurawski]. Z cyklu: Ludzie na szańcu. *Śl. na Warmii* 1963 nr 4 s. 2.

III. WSPOMNIENIA WARMIAKÓW I MAZURÓW DOTYCZĄCE PRZEŻYCIA W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ

282. BACZEWSKI Jan: Wspomnienie Warmiaka = poz. 96, s. 269—290. Okres wojny.
283. BANIA Augustyn: My młodzi prowadziliśmy walkę dalej. Z cyklu: Wczoraj i dziś na Warmii i Mazurach; *Śl. na Warmii* 1954 nr 8 s. 7.
284. BARABASZ Agnieszka: Te książki, to cały mój skarb. *Śl. na Warmii* 1954 nr 16 s. 3.

285. BARABASZ Feliks: Terror i ucisk panował na Warmii. Z cyklu: Wczoraj i dziś na Warmii i Mazurach. *Sl. na Warmii* 1954 nr 46 s. 9, nr 47 s. 7. Akcja aresztowań nauczycieli w 1939 na terenie Warmii.
286. BARABASZ Wanda: Ze wspomnień nauczycielki. *Sl. na Warmii* 1957 nr 21 s. 3.
287. BOENIGK Jan: Minęły wieki a myśmy ostali (Wspomnienia). Warszawa 1957 Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza ss. 304 nrb. 4, ilustr.
288. BORKOWSKI Marian: My Polacy z dziada pradziada. Z cyklu: Jeden jest lud polski. *Sl. na Warmii* 1954 nr 30 s. 3.
289. BOROWIK Andrzej: Dzień Wolności. *Sl. na Warmii* 1953 nr 16 s. 1. 5 V 1945 — dzień wyzwolenia obozów koncentracyjnych Mauthausen-Gusen.
290. BOROWIK Andrzej: Kwidzyn — miasto młodości. *Sl. na Warmii* 1960 nr 35 s. 3.
291. BOROWIK Andrzej: Nieznany Cyrenejczyk. *Sl. na Warmii* 1961 nr 1 s. 3, ilustr. Wspomnienie z pierwszego dnia świąt Bożego Narodzenia 1939 r. w obozie koncentracyjnym w Stutthofie.
292. BOROWIK Andrzej: Ostatnia zima. *Sl. na Warmii* 1961 nr 47 s. 1, 2. Wstrząsające wspomnienia przeżyć obozowych.
293. BOROWIK Andrzej: Rocznica odzyskania człowieczeństwa. *Sl. na Warmii* 1955 nr 19 s. 1. Wspomnienia obozowe z czasów wojny.
294. BOROWIK Andrzej: Smak wolności. *Sl. na Warmii* 1961 nr 18 s. 1, 3, ilustr. Wspomnienia w związku ze zjazdem w Bielsku 5 i 6 V 1961 b. więźniów Gusen.
295. BOROWIK Andrzej: Tak rozpoczął się pierwszy dzień nauki. *Sl. na Warmii* 1959 nr 31 s. 1.
296. BOROWIK Andrzej: Trudne chwile Kwidzyna. *Sl. na Warmii* 1957 nr 31 s. 3, ilustr.
297. BOROWIK Andrzej: Wolność jeździła czołgiem. *Sl. na Warmii* 1962 nr 18 s. 2. Wspomnienia w związku ze zjazdem b. więźniów hitlerowskich w Olsztynie.
298. BOROWIK Andrzej: Wspomnienia z Gusen. Z cyklu: Dzień, którego nie zapomnę. *Sl. na Warmii* 1960 nr 23 s. 1, nr 24 s. 1—2, ilustr.
299. BRZEZIŃSKI Władysław: Kartki z pamiętnika. *Sl. na Warmii* 1959 nr 33 s. 4. Pamiętnik z obozu w Tapiau.
300. CZCIBOR Jerzy: Odmiana losów ludzkich. *Sl. na Warmii* 1966 nr 31 s. 3, nr 32 s. 3. Wspomnienia dotyczące przeżyć Polaka wywiezionego na roboty przymusowe w okolicy Giżycka.
301. DONIMIRSKA Wanda: Ludzie i nieludzie. Wspomnienia z Ravensbrück. *Sl. na Warmii* 1957 nr 19 s. 1, 3.
302. DRAŻEWSKI Stanisław: Dwa światy. List z podróży. *Sl. na Warmii* 1953 nr 49 s. 7, ilustr. Wstrząsające wspomnienia z obozu w Oświęcimiu.
303. GARSZTKA Genowefa: Chciałabym, aby słowa moje czytano w całej

- Polsce. Z cyklu: Jeden jest Lud Polski. *Sł. na Warmii* 1954 nr 35 s. 3.
304. GASZYK Edmund: Kraj ten sam i ludzie ci sami. *Sł. na Warmii* 1954 nr 41 s. 3, nr 42 s. 3.
Wspomnienia autora z pobytu na Warmii w 1943 roku.
305. GĘBIK Władysław: Burzom dziejów nie dali się zgnieść = poz. 30.
306. GĘBIK Władysław: Chłopcy z Rzeczypospolitej Kwidzyńskiej. Olsztyn 1968 Pojezierze ss. 69 nlb. 3.
307. GĘBIK Władysław: Dla nas słońce nie zachodzi. Wspomnienia z obozów śmierci. *Zycie olszt.* 1948 nr 99 s. 3.
308. GĘBIK Władysław: Droga do Polski. W: Pamiętniki nauczycieli z obozów i więzień hitlerowskich 1939—1945. Warszawa 1962 Czytelnik s. 11—148.
309. GĘBIK Władysław: Martyrologia Gimnazjum Polskiego w Kwidzynie. *Zycie olszt.* 1947 nr 195 s. 3, nr 196 s. 3, nr 197 s. 3, nr 198 s. 3.
310. GĘBIK Władysław: Wakacje 1939. W: Antologia pamięci 1939—1945 Książka i Wiedza 1964.
311. GÓRALSKI Franciszek: Droga krzyżowa ludu Warmii i Mazur. Z cyklu: Wczoraj i dziś na Warmii i Mazurach. *Sł. na Warmii* 1954 nr 17 s. 3.
312. GROT Otylia: Mowa polska brzmiała mi w uszach jak najpiękniejsza melodia. Z cyklu: Jeden jest Lud Polski. *Sł. na Warmii* 1954 nr 40 s. 3.
313. GROTOWA Otylia: ...a chleb czarny był słodki jak miód. *Sł. na Warmii* 1954 nr 51 s. 3.
Obozowy wieczór wigilijny 1940 r.
314. GROTOWA Otylia: Święto miłości w Ravensbrück w r. 1944. *Sł. na Warmii* 1953 nr 51 s. 4.
315. GRUBALSKA Aleksandra: Wraciałam do życia, domu i szkoły. *Sł. na Warmii* 1966 nr 43 s. 3.
316. GRUBALSKI W.: Ucieczka z obozu. *Sł. na Warmii* 1964 nr 29 s. 3.
Ucieczka Febronii B. wraz z synem z Potulic na Mazury.
317. HINCOWA Jadwiga: Została ze mną silna wiara w lepszą i sprawiedliwą przyszłość. Z cyklu: Wczoraj i dziś na Warmii i Mazurach. *Sł. na Warmii* 1954 nr 10 s. 3.
318. JAGDA Jerzy: Katownia hitlerowska w Działdowie. Z cyklu: Dzień, którego nie zapomnę. *Sł. na Warmii* 1966 nr 33 s. 3 ilustr., nr 34 s. 3.
Wspomnienia Zenona Dębowskiego — więźnia obozu w Działdowie.
319. JAWELSKI Władysław: Wigilia sprzed 20 lat. *Sł. na Warmii* 1960 nr 51 s. 2.
320. JELENIEWSKI Franciszek: „Ojców mowy, ojców wiary — brośmy zgodnie młody, stary”. *Sł. na Warmii* 1954 nr 49 s. 3.
321. KAUCZOR Leon: Kwidzyńskie wspomnienia. *Sł. na Warmii* 1959 nr 33 s. 4, ilustr.
322. KEMPA Julianna: ... nic nas oderwać od polskiej szkoły nie mogło. Z cyklu: Wczoraj i dziś na Warmii i Mazurach. *Sł. na Warmii* 1954 nr 14 s. 3.
323. KLIMEK A[ugustyn]: Człowiek, który uszedł śmierci. *Sł. na Warmii* 1962 nr 38 s. 3, ilustr.
Wspomnienie Józefa Baczewskiego z okresu okupacji.

324. KNOSAŁA Władysława: Nasi uczniowie są dobrymi Polakami (Wspomnienie ze szkoły polskiej w Olsztynie). *Sł. na Warmii* 1956 nr 28 s. 2.
325. KNOSAŁA Władysława: W koczalińskim więzieniu. *Sł. na Warmii* 1968 nr 43 s. 1.
326. KNOSAŁA Władysława: Z moich wspomnień. *Sł. na Warmii* 1965 nr 35 s. 1.
Wspomnienia autorki dotyczące aresztowań 1 IX 1939 Ryszarda Knośały, Franciszka Piotrowskiego, Franciszka Sznarbacha i Piotra Jaśka w Olsztynie.
327. KOBRA Halina: Matki swej nie zobaczyłam już nigdy. *Sł. na Warmii* 1963 nr 15 s. 3.
328. KORNOWSKI Zygmunt: Gdy hitlerowcy wkraczali do Lubawy. *Sł. na Warmii* 1963 nr 37 s. 2.
Wspomnienia Szczepana Tułodzieckiego, mieszkańca Lubawy.
329. KORNOWSKI Zygmunt]:
Spotkanie po latach = poz. 278.
330. KORNOWSKI Zygmunt: Zemsta brunatnych barbarzyńców = poz. 269.
Wspomnienia dotyczące egzekucji w Lubawie.
331. KOWALSKA Halina: Okupacja W: Działdowo. Z dziejów miasta i powiatu = poz. 117 s. 229—235.
Fragmenty wspomnień więźniów z obozu przejściowego w Działdowie.
332. KRANKOWSKI J.: Wigilia w Osterode — z notatnika jeńca wojennego. *Sł. na Warmii* 1957 nr 51 s. 5.
Wspomnienia przeżyć jeńca wojennego w Stalagu IB w Hohenstein. [Olsztynek].
333. KWAS Franciszek: Wspomnienia z mego życia. Olsztyn 1957 Wyd. „Pojezierze” ss. 38, nlb. 2.
334. KWINTO Irena: Kęs chleba (Wspomnienia z czasów okupacji hitlerowskiej). *Sł. na Warmii* 1958 nr 43 s. 3 cz. 2.
335. KWINTO Irena: Szklanka mleka (Wspomnienia z czasów okupacji hitlerowskiej). *Sł. na Warmii* 1958 nr 41 s. 3.
336. KWINTOWA Irena]: Braterskie serce (Wspomnienie z czasów okupacji). *Sł. na Warmii* 1958 nr 44 s. 3.
337. LEM[AŃSKI] A[lfons]: Pamięci ks. proboszcza Sochaczewskiego = poz. 264.
338. LENGOWSKI Michał: Jak stwierdziliśmy naszą polskość. *Sł. na Warmii* 1954 nr 42 s. 3.
339. LEYK Fryderyk: Ścigany przez hitlerowców. *Sł. na Warmii* 1966 nr 33 s. 1, 3, nr 34 s. 1—2.
Fragmenty pamiętnika działacza mazurskiego.
340. L. K.: Dni męki i trwogi. *Sł. na Warmii* 1966 nr 44 s. 3.
Wspomnienie koszmarnych dni i masowej egzekucji w Nowym Mieście.
341. MACZUGOWA Emilia: Nadszedł czas próby i hartu. Z cyklu: Wczoraj i dziś na Warmii i Mazurach. *Sł. na Warmii* 1954 nr 7 s. 7.
Wspomnienia dotyczące tragicznych losów mieszkańców Jendorfu.
342. MAŁĘK Karol: Interludium mazurskie. Wspomnienia 1920—1939. Warszawa 1968 Czytelnik ss. 366 nlb. 2.
343. MESTWIN: Bohaterowie z Ostródy i Łuczan. Ze wspomnień oświęcimiaka. *Wiad. mazur.* 1946 nr 146 s. 4,

nr 147 s. 3, nr 148 s. 3, nr 149 s. 4, nr 150 s. 3.

344. MIELEWCZYK Józef: Walka była ciężka do końca. *Śl. na Warmii* 1962 nr 11 s. 3, ilustr.

345. MURASIEWICZ Tadeusz: Trudno zapomnieć. W: Pamiętniki nauczycieli s. 149—312 = poz. 308.

Wspomnienia z obozu w Działdowie.

346. NAUMANN Antoni: W Oflagu VIIa. *Warmia i Mazury* 1961 nr 6 s. 23 Działalność Koła Warmińsko-Mazurskiego.

347. NEUMAN Agata: Kto walczył o mowę polską — był prześladowany. Z cyklu: Wczoraj i dziś na Warmii i Mazurach. *Śl. na Warmii* 1954 nr 19 s. 3.

348. NOWOMIEJSZCZAK: Kartki z pamiętnika. *Śl. na Warmii* 1966 nr 43 s. 3. Wspomnienia o terrorze hitlerowskim w Nowym Mieście.

349. PACER Kazimierz: Moje wspomnienia ze szkoły polskiej w Skajbotach. *Śl. na Warmii* 1956 nr 40 s. 4.

350. PACER Kazimierz: Wierzyłem w zwycięstwo. *Śl. na Warmii* 1953 nr 39 s. 7.

351. PIENIĘŻNA Wanda: Moje wspomnienia w 3. rocznicę wyzwolenia Olsztyna. *Życie olszt.* 1948 nr 22 s. 3, nr 23 s. 3.

Dotyczy okresu przed wyzwoleniem Olsztyna.

352. PORBADNIK Marta: Droga ku Polsce: Z cyklu: Wczoraj i dziś na Warmii i Mazurach. *Śl. na Warmii* 1953 nr 34 s. 7.

353. POSTOLINIAK: Odznaka Wiarę i Wytrwania. *Śl. na Warmii* 1956 nr 44 s. 4.

354. ROSENGARTH Ruth: Hasselbergowie mieszkali na „wymarach”. *Śl. na Warmii* 1953 nr 38 s. 7.

Tragiczne dzieje rodziny mazurskiej.

355. RUCZYŃSKI Teofil: W nauczycielskie święto. *Śl. na Warmii* 1958 nr 47 s. 2.

Wspomnienia o bohaterskich nauczycielach poległych za polskością Warmii, Mazur i Powiśla.

356. RUCZYŃSKI Teofil: Za polską szkołę. *Śl. na Warmii* 1954 nr 7 s. 7.

357. SARNOWSKA Barbara: Nie wytrzymało tych ciosów umęczone serce matki. *Śl. na Warmii* 1954 nr 18 s. 3.

358. SEWRUK Aleksander: Z dalszej i bliższej przeszłości. *Warmia i Mazury* 1963 nr 1 s. 4, 5, 6, ilustr.

Wspomnienia z życia obozowego w Gross Rosen.

359. SKAJBOCKI Feliks: 1 wrzesień roku 1939 w Skajbotach. *Śl. na Warmii* 1957 nr 35 s. 5.

360. SKRZYPSKI Edmund: Mimo terroru i przemocy walka z hitlerowskim okupantem nie ustawała ani na chwilę. *Śl. na Warmii* 1954 nr 20 s. 3, 4.

361. SOBCZYK Jan: Dziennik germanizacji. *Warmia i Mazury* 1968 nr 10 s. 7—9.

362. STĘPOWSKI Tadeusz: Wrześniowe wspominki. *Śl. na Warmii* 1962 nr 35 s. 1.

363. SUKERTOWA - BIEDRAWINA Emilia: Dawno a niedawno. Wspomnienia. Olsztyn 1965; Pojezierze, s. 253—263; Wspomnienia z dni wojennych.

364. SUKERTOWA - BIEDRAWINA Emilia: Tułacze. *Mazury i Warmia* 1955 nr 4—5 s. 97.

365. TRZY marzenia. Przemówienie wygłoszone przez red. Leona Wernica podczas uroczystości wręczenia nagrody im. Michała Lengowskiego. *Śl. na Warmii* 1968 nr 1 s. 4.
Nawiązanie do wspomnień z oficerskiego obozu karnego Silberberg (Srebrna Góra k. Kłodzka).
366. WAWRZYNEK Wojciech: Pamiętnik Opolanina. Katowice 1965. Wyd. Śląsk, ss. 218 nlb. wkładki ze zdjęciami. Rec.: Wojciech Wrzesiński *Kom-y mazur.-warm.* 1965 nr 4 (90) s. 674—676. Wspomnienia przeżyć w obozach koncentracyjnych (relacja o śmierci Pieniężnego).
367. WILLAN Tadeusz: Nienawiść i pajda chleba. *Głos olszt. Archipelag* 1965 nr 49 (8) s. 5.
368. WILLAN Tadeusz: Noc w nekropolii. *Głos olszt. Archipelag* 1967 nr 95 (16) s. 1, 6.
Wstrząsające wspomnienia koszmarnych dni obozowych.
369. WILLAN Tadeusz: Tak było w Olsztynie. *Głos olszt.* 1964 nr 206 s. 6.
Dotyczy okresu od 30 sierpnia do 1 września 1939.
370. WNUK Włodzimierz: Kommando Spielberg. Władysławowi Gębikowi, *Śl. na Warmii* 1960 nr 23 s. 3.
Fragment książki „Byłem z Wami” poświęcony towarzyszowi niedoli.
371. W.P.: Wspomnienie o Franciszce Wedig = poz. 270.
Wspomnienia z okresu pobytu w więzieniu olsztyńskim.
372. WSPOMNIENIA Opolan. Wyd. zbiorowe. Warszawa 1960 Instytut Wyd. PAX s. 139—172.
Wspomnienia Władysława Gębika.
373. W. W.: Przed siedmiu laty: Wspomnienia wrześnieowce z ziemi warszawskiej. *Wiad. mazur.* 1946 nr 225 s. 6.
374. ZAPOLSKI Szczęśny: Lud Warmii i Mazur walczy o trwałe pokój. *Śl. na Warmii* 1955 nr 12 s. 1.
375. ZAPOLSKI Szczęśny: Walka ludu Warmii i Mazur o wyzwolenie (wspomnienia z roku 1939). *Śl. na Warmii* 1955 nr 17 s. 3..
376. ZAŻEMBOWSKI I.: Bohaterka ziemi lubawskiej. *Śl. na Warmii* 1958 nr 10 s. 2.
Wspomnienia dotyczące działalności konspiracyjnej siostry Antoniny ze szpitala w Lubawie.
377. ZIENTARA - MALEWSKA Maria: Ravensbrück. *Śl. na Warmii* 1967 nr 31 s. 2—3.
Urywek z książki „Śladami twardej drogi”.
378. ZIENTARA - MALEWSKA Maria: Śladami twardej drogi. Warszawa 1966, Inst. Wyd. PAX s. 226—243.
Wspomnienia okrucieństwa życia obozowego.
379. ŻURAWSKA Zofia: Lud Warmii był twardy i nieustraszony. Z cyklu: Wczoraj i dziś na Warmii i Mazurach. *Śl. na Warmii* 1954 nr 4 s. 7.
Wspomnienia dotyczą ojca i brata autorki Alfonsa Żurawskiego — ofiar hitleryzmu.

IV. OBOZY I MIEJSCA STRACEN NA TERENIE WOJEWODZTWA OLSZTYŃSKIEGO

380. (bat): W 28 rocznicę wybuchu wojny. Pomnik w miejscu kaźni. *Głos olszt.* 1967 nr 213 s. 3, ilustr.
Miejsca kaźni w powiecie nowomiejskim. Sprawozdanie z antyhitlerowskiej manifestacji ludności

powiatu nad zbiorową mogiłą w Borku.

381. BOHATEROWIE Armii Radzieckiej polegli w walkach wyzwolenicznych na Warmii i spoczęli na cmentarzu wojskowym w Lidzbarku. *Życie olszt.* 1949 nr 78 s. 6.

Relacja z ekshumacji około 3000 zwłok żołnierzy Armii Radzieckiej poległych w walkach wyzwolenicznych na terenie powiatu.

382. BOHATEROWIE walk wyzwolenicznych polegli na ziemi warmińsko-mazurskiej spoczną na pięknych cmentarzach. *Życie olszt.* 1949 nr 99 s. 6.

Ogólne sprawozdanie z akcji ekshumacji zwłok żołnierzy radzieckich w woj. olsztyńskim.

383. CIEŚLAK Tadeusz: Hitlerowcy z Prus Wschodnich w Norwegii = poz. 12. Potwierdzony fakt zatrudnienia ok. 1000 jeńców norweskich przy pracach między Kętrzynem a Korzarni.

384. CZYŃSKA Zofia, KUPŚĆ Bogumił: Obozy zagłady, obozy koncentracyjne i obozy pracy na ziemiach polskich w latach 1939—1945. *Biul. Gł. Komis. Bad. Zbrodni Hitler.* T. 1: 1946.

385. DATNER Szymon: Obozy jenieckie Wehrmachtu na ziemiach polskich w latach 1939—1945. Warszawa 1967, Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa s. 85—87.

Bagno, Bielice, Lubawa, Stabławki, Królikowo.

386. DATNER Szymon: 55 dni (I IX—25 XI 1939) Wehrmachtu w Polsce = poz. 16.

387. DATNER Szymon: Zbrodnie Wehrmachtu na jeńcach wojennych w II wojnie światowej = poz. 18 s. 48. Sieć obozów jeńców wojennych St.

IA — Stablack, IB Hohenstein (Olsztynek), St. 373 — Prostki, St. 331 — Fischborn (Turośl). Ilustracja obozu jeńców radzieckich.

388. DOWODY zbrodni niemieckich. W województwie olsztyńskim odkryto masowe groby. *Wiad. mazur.* 1946 nr 139 s. 1.

Orneta — masowy grób około 3000 pomordowanych ofiar hitlerowskich, Stare Jabłonki — 120 pomordowanych.

389. DUDZIŃSKA Zofia: Nasze rozmowy. Śladami hitlerowskich zbrodni = poz. 19.

Zbrodnie hitlerowskie na terenie województwa olsztyńskiego.

390. DUDZIŃSKA Zofia: W miesiącu pamięci = poz. 21.

Miejsca kaźni i zagłady na terenie Warmii i Mazur.

391. DUNIN-WĄSOWICZ Krzysztof: Obóz koncentracyjny Stutthof = poz. 107 s. 119—125.

Podobozy Stutthofu na terenie Prus Wschodnich: Susz, Gutowo, Krzemieniewo, Gwiżdżyny.

392. DWERNICKI Leon: Zbrodniarzy należy nagrodzić = poz. 29.

393. GROŃ Henryk: Zbrodnie hitlerowskie w okresie okupacji. 1) Obozy jenieckie w Prusach Wschodnich. *Sł. na Warmii* 1967 nr 23 s. 1, 4.

Obozy jenieckie: Stalag I-A w Stabławkach, Stalag I-B w Królikowie i Stalag I-C w Jezach pow. piski. Obozy jenieckie innych narodowości, szereg podobozów i miejsc masowych grobów.

394. GROŃ Henryk: Zbrodnie hitlerowskie w okresie okupacji. 2) Obozy cywilne i miejsca straceń. *Sł. na Warmii* 1967 nr 24 s. 1—2.

- Obóz przejściowy Hohenbruch pod Królewcem, Stutthof i jego podobozy, obóz przejściowy w Działdowie oraz 16 miejsc straceń na terenie województwa olsztyńskiego.
395. GUMKOWSKI Janusz: Obozy koncentracyjne i obozy zagłady na ziemiach polskich w latach 1939—1945. Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa. Warszawa 1967.
s. 15 Brzezie Lubawskie, s. 20 Gutowo, s. 21 Gwiździny, s. 22 Krzeniewo, s. 30 Susz.
396. (il): Tragiczne mogiły oskarżają hitlerowskich budowniczych niedokończonych budowli. *Życie olszt.* 1948 nr 7 s. 4.
Dotyczy zatrudnienia przez Niemców jeńców radzieckich przy kopaniu kanału łączącego odnogę jeziora Mamry i jeziora Rydzówki (informacje, że w pół drogi między Węgorzewem i Srokowem znajdował się obóz jeńców radzieckich).
397. (J): 14 tysięcy zamordowanych kryją lasy działdowskie. *Życie olszt.* 1947 nr 30, s. 3.
Informacja dotycząca miejsc masowych grobów w powiecie działdowskim.
398. JANTAR Jerzy: Wilczy Szaniec. *Warmia i Mazury* 1962 nr 7—8 s. 29, 32.
Dotyczy budowy twierdzy Hitlera pod Kętrzynem przez jeńców, którzy przypuszczalnie zostali rozstrzelani.
399. K.K.: Opieka nad miejscem masowej zagłady. *Sł. na Warmii* 1963 nr 43 s. 4, ilustr.
Wzmianka o miejscach masowej zbrodni na terenie województwa olsztyńskiego.
400. K.P.: W hołdzie pomordowanym. *Sł. na Warmii* 1963 nr 43 s. 4.
- Przypomnienie miejsc na Warmii i Mazurach poświęconych krwią patriotów polskich.
401. LESZCZYŃSKI Kazimierz: Eksterminacja ludności na ziemiach polskich w latach 1939—1945 = poz. 46.
Miejsca straceń na terenie powiatów lubawskiego i działdowskiego z podaniem dat i liczby ofiar.
402. LIETZ Zygmunt: Jeńcy francuscy w Prusach Wschodnich. *Głos olszt. Archipelag* 1967 nr 215 (36) s. 4.
403. MILEWSKI Zygmunt: W poszukiwaniu prawdy. *Głos olszt. Archipelag* 1966 nr 119 (20) s. 5.
Obozy, miejsca kaźni i zagłady na terenie województwa olsztyńskiego — wyniki prac OKBZH w Olsztynie.
404. PRZEWODNIK pò upamiętnionych miejscach walk i męczeństwa. Lata wojny 1939—1945. Warszawa 1966 Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa s. 259—262.
Woj. olsztyńskie. Pomniki i mogiły ofiar hitlerowskich z podaniem miejsc i okoliczności zbrodni.
405. WALICHNOWSKI Feliks: 32 000 poległych. *Głos. olszt. Archipelag* 1960 nr 43 (7) s. 5.
250 zbiorowych mogił na podbraniewskim cmentarzu i 32 000 poległych żołnierzy Armii Radzieckiej w walkach o wyzwolenie naszych terenów.
406. WERNIC Leon: Czarna karta historii = poz. 86.
Obozy jenieckie na terenie Warmii i Mazur — Olsztynek, Prostki, Turośl i inne.
407. WILCZUR Jacek: Krzyż Skandynawów. *Polityka* 1967 nr 50 s. 10.
Dotyczy około 1000 jeńców norwes-

kich zatrudnionych przy budowie obiektów wojskowych między Kętrzynem a Korszami. Obóz leśny w Parczu.

408. (X): Na cmentarzu w Mrągowie spoczęły zwłoki żołnierzy radzieckich poległych w walkach wyzwoleniczych. *Życie olszt.* 1949 nr 19 s. 5.

Informacja o ekshumacji zwłok 32 żołnierzy i oficerów radzieckich poległych w walkach wyzwoleniczych na terenie powiatu mrągowskiego.

409. (z.a.): Zapomniane mogiły w naszym województwie. PCK przeprowadził 8 ekshumacji. *Życie olszt.* 1947 nr 134 s. 3.

Dane dotyczące liczby zarejestrowanych grobów poległych w okresie II wojny światowej i przeprowadzonych ekshumacji.

410. ZM: Pomniki walki i męczeństwa. Pamiętajmy o tych, którzy zginęli za sprawę polską. *Głos olszt.* 1964 nr 95 s. 3.

Miejsca walki i martyrologii ludności polskiej na terenie woj. olsztyńskiego, obóz pracy w Snopkach, miejsca grobów jeńców wojennych.

* * *

BOREK

411. RUCZYŃSKI Teofil: Było to pod Borkiem = poz. 133.

Dotyczy zbrodni hitlerowskich.

BRANIEWO

412. Na tyłach frontu 1945 roku. Rozmawiał R. Sensmęcki. *Głos olszt.* 1960 nr 17 s. 8.

Wywóz około 1000 Polaków z Wileńszczyzny transportowanych przez Warmię i Mazury na Pomorze Gdańskie — obóz pracy w Braniewie.

DZIAŁDOWO

413. ABRAMOWICZ Zofia: Tak było. Lublin 1962 Wyd. Lubelskie ss. 127.

M.in. wspomnienia z obozów w Działdowie.

414. BAR J.: Hitlerowski obóz śmierci w Działdowie. *Sł. na Warmii* 1959 nr 40 s. 7.

415. BOHDANŃSKI Jerzy: Nigdy więcej faszyzmu! Nigdy więcej wojny! „Durchgangserziehungslager in Soldau”. *Sł. na Warmii* 1965 nr 18 s. 2.

416. BÓROWSKI A.: Ta mogiła płonie. *Sł. na Warmii* 1968 nr 48 s. 1, 4. Relacja Józefa Romanowskiego i Lucjana Zbrzeskiego więźniów obozu w Działdowie o rozstrzelaniu więźniów w ostatnim okresie istnienia obozu.

417. DOBRZYCKI Wiesław: Z dziejów walk o Ziemię Zachodnie i Północne = poz. 106, s. 44—47.

Obóz śmierci w Działdowie.

418. DUDZIŃSKA Zofia: Obóz śmierci w Działdowie (1). Pod czarną chorągwią. *Głos olszt. Archipelag* 1965 nr 91 (15) s. 7.

419. DUDZIŃSKA Zofia: Na głębokość łopaty. *Warmia i Mazury* 1966 nr 6 s. 13—14.

420. DUDZIŃSKA Zofia: Obóz śmierci w Działdowie (2). Między życiem a umieraniem. *Głos olszt. Archipelag* 1965 nr 96 (16) s. 4—5.

421. DUDZIŃSKA Zofia: Obóz śmierci w Działdowie (3). „Arbeit macht frei”. *Głos olszt. Archipelag* 1965 nr 108 (18) s. 4.

422. GŁOS. mają ci, którzy przetrwali. Ks. Henryk Białokoźwicz pro-

boszcz w Kuczynie [więzień Działdowa] WTK 1966 nr 14 s. 10

423. GUMKOWSKI Janusz: Obóz hitlerowski w Działdowie. W: *Biul. Gł. Komis. Bad. Zbrodni Hitler.* 1958 s. 57—88. ilustr.

Powstanie obozu, cel, organizacja, etapy obozu, warunki życia więźniów, egzekucje.

424. JAGDA Jerzy: Katownia hitlerowska w Działdowie = poz. 318.

425. JAKIMIĄK Marian: Męczeństwo w obozie śmierci w Działdowie = poz. 111.

426. JOTEM M.: Wieńce w obozie śmierci w Działdowie. *Sł. na Warmii* 1962 nr 37 s. 4.

427. KOWALSKA Halina: Okupacja. W: Działdowo. Z dziejów miasta i powiatu = poz. 117, s. 221—240.

Obóz przejściowy w Działdowie. Nazwiska hitlerowskich oprawców, metody zbrodni.

428. LESZCZYŃSKI Kazimierz: Obozy pracy na ziemiach polskich w latach 1939—1945, s. 60. Działdowo.

429. LIETZ Zygmunt: Obóz przejściowy w Działdowie. *Sł. na Warmii* 1958 nr 37 s. 2.

430. MACHCEWICZ Bolesław: Niezatarzane ślady [Obóz koncentracyjny w Działdowie]. *Za Woln. Lud.* 1965 nr 11 s. 15.

431. MĘCZENSTWO polskich biskupów [w obozie działdowskim] WTK 1966 nr 14 s. 5, ilustr.

432. MIECZYŃSKI Wincenty: Działdowo. WTK 1966 nr 14 s. 4.

Nazwiska zamordowanych duchownych z poszczególnych diecezji.

433. MURASIEWICZ Tadeusz: Trudno zapomnieć. W: *Pamiętniki nauczycieli* = poz. 308.

434. OBOZY przejściowe dla ludności cywilnej na ziemiach polskich w latach 1939—1945. Warszawa 1967 Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa s. 44—45.

435. RUCZYŃSKI Teofil: Te emmentarze oskarżają. *Sł. na Warmii* 1958 nr 44 s. 2.

Dotyczy obozu zagłady, a następnie obozu pracy przymusowej w Działdowie.

436. UROCZYŚCIE w diecezji płockiej. Pamięci duchownych zamordowanych przez hitlerowców w Działdowie. WTK 1967 nr 26 s. 1, ilustr.

437. WARMIA i Mazury. Praca zbiorowa pod red. Stanisławy Zajchowskiej i Marii Kielczewskiej-Zaleskiej. Poznań 1953 Instytut Zachodni s. 378, ilustr.

438. WIĘZIEŃ numer 10000 przetrwał = poz. 277.

Obóz w Działdowie.

G U T O W O

439. DUDZIŃSKA Zofia: W Gutowie i gdzie indziej. *Warmia i Mazury* 1968 nr 6 s. 21—22.

Dzieje obozu w Gutowie oraz inne podobozы Stutthofu.

440. ŚCIBOR Elżbieta: Okupacja. W: *Nowe Miasto* = poz. 142, s. 121—122. Obóz pracy dla Żydów z różnych krajów europejskich.

441. TRYNISZEWSKI E[ugeniusz]: Powstaniec i działacz społeczny. Z cyklu: *Ludzie, których spotykamy* = poz. 268.

I Ł A W A

442. M-SKI C.: Przed trzema laty. „Straflager” Sztum — Iława przestały istnieć. *Życie olszt.* 1948 nr 28 s. 3.

Dotyczy obozu karnego w Iławie.

J E Ż E

443. WILLAN Tadeusz: Mazurski kapitan Kloss. Polski partyzant w mundurze feldgrau = poz. 89.

K O M O R N I K I

444. K. P.: Manifestacja w Korzornikach. *Sł. na Warmii* 1965 nr 20, s. 4, ilustr.

Zbrodnie hitlerowskie w Komornikach.

445. LEWANDOWSKI Jerzy: Komorniki. Olsztyn (1965) KW PZPR ss. 30 nlb. 1, ilustr.

K R Ó L I K O W O

446. STĘPOWSKI Tadeusz: Wbrew mitom i legendom. Jeszcze jedna zbrodnia Wehrmachtu. *Sł. na Warmii* 1967 nr 13 s. 3.

Jenięcki obóz zagłady.

L U B A W A

447. KORNOWSKI Zygmunt: Zemsta brunatnych barbarzyńców = poz. 269.

448. [RUCZYŃSKI Teofil]: Tych zbrodni nie zatrą wieki = poz. 132.

449. RUCZYŃSKI Teofil: Z koszmarnych dni okupacji. Tak się zaczęło = poz. 155.

450. STĘPOWSKI T[adeusz]: Aby zbrodnia przestała się opłacać. *Sł. na Warmii* 1968 nr 8 s. 1.

Hitlerowski obóz zagłady w Lubawie, nazwiska oprawców.

451. TUR.: Nie zapominajmy o tych, którzy polegli w walce z hitleryzmem. *Sł. na Warmii* 1957 nr 36 s. 3.

Wzmianka o masowym grobie ofiar hitleryzmu w Lubawie na ulicy Warszawskiej między domami nr 14 i nr 16.

N A W R A

452. KLIMEK A[ugustyn]: W Nawrze pod Nowym Miastem odsłonięto pomnik. *Sł. na Warmii* 1962 nr 23 s. 2.

Miejsce egzekucji w pow. nowomiejskim.

N O W E M I A S T O

453. L. K.: Dni męki i trwogi. *Sł. na Warmii* 1966 nr 44 s. 3.

454. MURAWSKA Urszula: Było ich piętnastu = poz. 121.

455. NOWOMIEJSZCZAK: Kartki z pamiętnika = poz. 348.

456. RUCZYŃSKI Teofil: Żyją we wspomnieniach = poz. 134.

457. ŚCIBOR Elżbieta: Okupacja. W: Nowe Miasto. Z dziejów miasta i powiatu = poz. 142.

Miejsca straceń na terenie Nowego Miasta.

O S T R Ó D A

458. (ges): Zapomniane mogiły bohaterów pod Ostródą. *Życie olszt.* 1947 nr 181 s. 4.

88 grobów, w których spoczywa ponad 500 Polaków, byłych więźniów obozu pod Działdowem.

459. STĘPOWSKI Tadeusz: Idąc na cmentarz. *Sł. na Warmii* 1962 nr 44, s. 2. Miejsca zbrodni w Ostródzie.

460. STĘPOWSKI Tadeusz: Nic wolno zapomnieć = poz. 73.

PARCZ

461. [Dudzińska Zofia] (d): Z dziejów okupacji. Obóz leśny w Parczu k. Kętrzyna. *Głos olszt.* 1967 nr 307 s. 3.

STARE JABŁONKI

461a. LEHNDORFF Hans Graf von: Ostpreussisches Tagebuch Aufzeichnungen eines Arztes aus den Jahren 1945—1947. München 1961.

Rec. FLIS Stanisław, *Archiwum Historii Medycyny* 1964 nr 1—2 s. 187—190. Autor recenzji zamieścił wzmiankę o wymordowaniu przez Niemców kilkudziesięciu Polaków, więzionych w jednej ze stodół w Starych Jabłonkach pod Ostródą, w przeddzień wkroczenia do wsi wojsk radzieckich.

SZCZYTNO

462. SZCZERBO Feliks: W obozie jenieckim w „Ortelsburgu”. W: Szczytno. Z dziejów miasta i powiatu = poz. 141, s. 375—379.

Dotyczy obozu jenieckiego w Szczytynie. Przykłady egzekucji, miejsca przymusowych prac na terenie Szczytna.

V. POMNIKI WALK I MĘCZENSTWA

463. (bat): W 28. rocznicę wybuchu wojny. Pomnik w miejscu kaźni = poz. 380.

464. BOHDANSKI Jerzy: Pamiątkowa tablica w Sztumie. *Sł. na Warmii* 1967 nr 3 s. 3.

465. DOBRZYCKI Wiesław: Z dziejów walk o Ziemię Zachodnie i Północne = poz. 106, s. 60.

Pomniki martyrologii na terenie woj. olsztyńskiego.

466. JOTEM M.: Wieńce w obozie śmierci w Działdowie = poz. 426.

Pomniki męczeństw i walk na terenie Działdowa.

467. KLIMEK A[ugustyn]: Człowiek, który uszedł śmierci = poz. 323.

Ilustracja pomnika ku czci pomordowanych przez hitlerowców Polaków koło Bratiana, pow. nowomiejski.

468. KLIMEK A[ugustyn]: W Narwrze pod Nowym Miastem odsłonięto pomnik = poz. 452

469. K.K.: Opieka nad miejscem masowej zagłady = poz. 399.

Ilustr.: obelisk ku czci bohaterów, którzy zginęli za polskość Warmii i Mazur w Olsztynie, spis miejscowości, w których wzniesiono pomniki ku czci ofiar hitleryzmu.

470. KNOSAŁA Władysława: Zwiączyło męstwo i wytrwała walka. *Sł. na Warmii* 1956 nr 32 s. 4.

Dotyczy pomnika zbudowanego przez społeczeństwo pow. sztumskiego ku czci bojowników o polskość tej ziemi.

471. kp: Czcimy pamięć ofiarnych synów Ojczyzny. Nigdy więcej faszyzmu! Nigdy więcej wojny! *Sł. na Warmii* 1965 nr 17 s. 4.

2 ilustr. tablice pamiątkowe na miejscu byłego obozu przejściowego w Działdowie (koszary) i pomnik ku czci pomordowanych na cmentarzu katolickim w Działdowie.

472. K.P.: Manifestacja w Komornikach = poz. 444

Sprawozdanie z odsłonięcia pomnika ku czci pomordowanych w Komornikach k. Działdowa.

473. L.: Oddajmy hołd wojownikom o polskość. *Sł. na Warmii* 1958 nr 33 s. 5. Dot. tablicy pamiątkowej w Kwidzynie.

474. LEMANSKI A[lfons]: Polegli za Ojczyznę. *Sł. na Warmii* 1960 nr 27 s. 2. Nazwiska bojowników na tablicy pamiątkowej z Muzeum Regionalnego w Kwidzynie.
475. ODSŁONIECIE głazu upamiętniającego zasługi Seweryna Pieniężnego i „Gazety Olsztyńskiej”. *Głos olszt.* 1964. nr 207 s. 1, 4.
476. OKOŁO 300 mogił żołnierskich rozsianych jest jeszcze po Olsztynie. Wznowienie ekshumacji. *Życie olszt.* 1948 nr 307 s. 3.
Miejsca mogił żołnierzy radzieckich na terenie miasta Olsztyna.
477. POMNIK ku czci ofiar hitleryzmu. *Sł. na Warmii* 1961 nr 31 s. 4.
Ilustracja pomnika w Działdowie na terenie byłego hitlerowskiego obozu koncentracyjnego.
478. POMNIKI walk i męczeństwa 1939—1945. Ziemia Olsztyńska. Warszawa 1966 Rada Ochrony Pomników Walk i Męczeństwa.
11 ilustracji pomników walk i męczeństwa na terenie ziemi olsztyńskiej.
479. PRZEWODNIK po upamiętnionych miejscach walk i męczeństwa. Lata wojny 1939—1945 = poz. 404.
s. 259—262 pomniki walk i męczeństwa na terenie woj. olsztyńskiego wraz z krótką informacją, ilustr. nr 242 Olsztyn — pomnik wdzięczności, nr 243 Nowe Miasto — pomnik ofiar terroru, nr 244 Komorniki, pow. działdowski — cmentarz ofiar terroru, nr 245 Iława — pomnik poległych żołnierzy WP, nr 246 Działdowo — pomnik ofiar terroru.
480. Rs.: Odslonięcie pomnika w Nidzicy ku czci żołnierzy Polski i ZSRR. *Głos olszt.* 1968 nr 239 s. 1—2.
481. (Rs): Pamięci Seweryna Pieniężnego. *Sł. na Warmii* 1964 nr 38 s. 1. W związku z odsłonięciem 1 IX 1964 głazu pamiątkowego.
482. RUCZYŃSKI Teofil: Było to pod „Borkiem” = poz. 133
Ilustracja pomnika ku czci pomordowanych w Nowym Mieście.
483. ŚCIBOR Elżbieta: Okupacja. W: Nowe Miasto = poz. 142, s. 119.
Ilustr. pomnika ku czci ofiar hitleryzmu w Lubawie.
484. (SW): Prochy bohaterów na gільskim cmentarzu. *Sł. na Warmii* 1968 nr 22 s. 3.
Zbiorowa mogiła polskich żołnierzy.
485. W.: Oddajmy hold bohaterom i męczennikom sprawy narodowej. *Sł. na Warmii* 1965 nr 43 s. 1—2.
486. W.: Twierdże siły. *Sł. na Warmii* 1967 nr 15 s. 1.
Ilustr. tablicy pamiątkowej na murze zamku w Olsztynie.
487. WERNIC Leon: Dlaczego? *Sł. na Warmii* 1967 nr 10 s. 1.
Miejsca, w których wzniesiono pomniki ku czci pomordowanych: Iława, Działdowo, Komorniki, Lubawa, Nowe Miasto, Sudwa, Bratian, Jeże.
488. WERNIC Leon: Kwiecień — miesiącem pamięci o wiernych synach Ojczyzny. *Sł. na Warmii* 1966 nr 17 s. 1.
Ilustr. pomnika na cmentarzu w Iławie.
489. WERNIC Leon: Najcenniejsza jest pamięć. *Sł. na Warmii* 1967 nr 27 s. 1—2.
Ilustr. pamiątkowej tablicy w Sztumie ku czci poległych w obozach oraz pomnika bojowników o polskość i wyzwolenie ziemi sztumskiej.

490. WYGODZKI Stanisław: Wiejskie cmentarze. *Głos olszt. Archipelag* 1966 nr 155 (26) s. 6.
491. WYSOCKI Alfons: Przeminięły już wieki a myśmy ostali. *Sl. na Warmii* 1962 nr 46 s. 1, 3.
Ilustr. tablicy pamiątkowej w hallu gimnazjum w Kwidzynie.
492. (z): Olsztyn uczcił wczoraj pamięć zmarłych i bohaterów pod obeliskiem na pl. Słowiańskim, na cmentarzu wojskowym i św. Jakuba. *Zycie olszt.* 1947 nr 185 s. 4.
493. ZM: Pomniki walki i męczeństwa. Pamiętajmy o tych, którzy zginęli za sprawę polską = poz. 410.

I N D E K S

AUTOROW, WSPÓLAUTOROW, RECENZENTÓW, REDAKTORÓW ORAZ OSÓB
WYMNIENIONYCH W TYTULE LUB W INFORMACJI BIBLIOGRAFICZNEJ *

- A. W. 1, 166, 242
Abramowicz Z. 413
Achelius 40
Aegertal 135
Aleksandrowicz W. 2, 3, 207, 239, 262
Allery J. 126
Ast W. 155
Azembski M. 4
- (bat) 380, 463
BAR. J. 414
Baczewski J. 96, 129, 282
Baczewski J. 126, 147, 156
Baczewski Józef 40, 323
Badoń A. 5
Bania A. 283
Barabasz A. 284
Barabasz B. 126, 157—159
Barabasz F. 285
Barabasz F. 159
Barabasz W. 286
Barcz F. 126, 129, 138, 160—161
Barcz R. 102, 110, 124, 126, 137—138, 141, 162
Barczewski A. 126
Bauer J. 110, 122, 126, 131
Belau F. 126
Bem B. 126, 163
Białkowski W. 6
Białokoziewicz H. 422
Biedrawa J. 164
Bina J. 126
Boenigk J. 97, 195, 287
Boenigk J. 126, 129, 165
Bohdański J. 7, 98, 182, 415, 464
Bor. 8
Borkowski M. 288
Borowik A. 9—11, 99—101, 289—298
Borowska W. 266
Borowski A. 416
- Br. 208
Brose F. 126
Brunow E. 126, 166
Brzeski A. 126
Brzeziński Wl. 274, 299
Bukowska G. 126
Bukowski A. 102
Bukowski J. 118
Bukowski M. 126, 167
Bursche J. 110, 124, 126, 137—138, 163—170
Bystry J. 89
- Czajk. St. 14
Chabowski B. 120, 126
Chojnacki Wl. 199
Chomse P. 126, 171—174
Ciereszko W. 175
Cieślak T. 12—13, 383
Czibor J. 300
Czerwiński J. 126
Czyńska Z. 384
Czyżewski A. 126, 176
Czyżewski J. 126
Czyżewski R. 126
- Datner Sz. 15—18, 105, 385—387
Dawid J. 126
Demski Wl. 126
Dębowski Z. 318
Dobrzycki W. 106, 417, 465
Domański B. 177
Donimirska M. 126
Donimirska W. 126
Donimirska W. 301
Donimirski K. 126
Donimirski W. 126, 178
Dopatka J. 126
Dorsz M. 126
Drażewski St. 302

* Osoby wymienione w tytule lub w informacji bibliograficznej wyróżniono kursywą.

- Dudzńska Z. 19—22, 389—390, 418—421, 439, 461
 Dunin-Łasowicz K. 107, 391
 Dwernicki L. 23—29, 279, 392
 Działowski G. 124, 126, 179, 180
 Dzięcioł J. 135
- Fandrey E.* 126
Fischer J. 118, 124, 126
Flis St. 164, 189, 211, 461a
Fortel J. 94
Fox J. 126
- (ges) 458
Gabriel F. 126
Garsztka G. 303
Gastpary W. 169
Gaszyk E. 304
Gąsowski St. 181
Gąszczakówna M. 122, 147
Gębik Wł. zob. pseud. Borowik A. 30—31, 108, 305—310, 372
Gębik Wł. 126, 182—186
Giziński A. 126
Glemma T. 126
Gloeh F. 169
Golisz M. 110, 126, 187
Goryński P. 188
Gostyński P. 126, 189
Góralski F. 311
Grabowski R. 126
Gransicki R. 122, 126, 131, 190—192
Grimsmann W. 126
Groń H. 32—33, 393—394
Groth J. (Grot J.) 126, 193—194
Grotowa O. 109, 312—314
Grotowa O. 126, 136, 143
Grubalska A. 315
Grubalski W. 316
Grzeski F. 129
Grzybowski J. 179
Gumkowski J. 395, 423
- Habandt W.* 126, 141, 195
Hajduk R. 110
Hanowski B. 126
Hanowski J. 115
Hans P. 126
Hans W. 126
Hasselberg A. 126, 354
Hedrych J. 126, 196
Herrman F. 197
Herz W. 126
Hincowa J. 317
Hoffman B. 110, 124, 126
- (il) 218, 396
 J. 397
 (j.b.) 178
 J. B. 204, 273
 J. U. 34
 Jach Z. 258
- Jagda J. 318, 424
Jagiello-Jaegerthal J. 102, 110, 124, 126, 137—138, 141, 198
Jagiello G. 126
Jakimiak M. 111, 425
Jałowicki B. 126
Janka 231
Jankowski W. 126
Jantar J. 35, 398
Jaroszyk H. 110, 126
Jaroszyk K. 124—126, 137—138, 199—201
Jarzembek J. 126
Jasiek P. 126
Jasiński J. red. 129
Jawelski W. 112, 319
Jeleniewski F. 320
Jellenta S. 36
Jeromin A. 89
Jeziolowicz B. 126, 202—203
Jotem M. 426, 466
Jułka F. 110, 126, 204—206
Juskiewicz R. 37
- K. K. 399, 469
 Kp. 250, 471
 K. P. 400, 444, 472
 KOP. 249
Kaczmarczyk F. 126
Kaczyńska D. 38
Kajan T. 113
Kant A. 126, 135
Kapsa St. 126
Kauczor L. 120, 126
Kauczor L. 321
Kawecki J. 39
Kellmann F. 126
Kempa J. 322
Kenig J. 126
Kętrzyński S. 126
Kielczewska-Zaleska M. red. 437
Kleszczyński W. 126, 207
Klimek A. 40—41, 217, 323, 452, 467—468
Klimek A. 136, 208—210
Klimek Fr. 126, 180
Klimosz P. 126
Knosata R. 85—86, 109—110, 124, 126, 143, 151, 211—213, 326
Knosata Wł. 114—115, 159, 228, 244—245, 267, 275, 281, 324, 326, 470
Knosata Wł. 126, 214—216
Kobra H. 327
Kobylańska Z. 42
Kobzur W. 126
Koch E. 4, 8, 14, 34—35, 38, 49, 56—60, 61—62, 67, 70, 76, 88, 95
Kochański J. 126
Kokowski J. 126
Kołodziej A. 126
Kopeć G. 219
Kornowski Z. 235, 269, 278, 328—330, 447
Kościński E. 102, 124, 126, 131, 137
Kotarski S. 116

- Kowalska H. 117, 331, 427
 Kozłowski W. 434
 Kozusznik S. 126
 Krajewski B. 126
 Krankowski J. 332
 Krebs J. 126
 Kwas Fr. 125—126, 217
 Kwas Fr. 333
 Kwiatkowska G. 126
 Kwinto I. [Kwintowa] 334—336
 Kupść B. współaut. 384
- L. 473
 L. K. 340, 453
 Lehndorff H. 461a
 Lemański A. 44, 167, 236, 238, 260, 264, 337, 474
 Lengowski M. 45, 257, 338
 Leszczyński K. 46, 401, 428
 Leyding G. 218
 Leyding G. 110, 126, 136, 138, 141 218—222
 Leyk B. 110, 138
 Leyk F. 229, 339
 Lewandowski B. 126
 Lewandowski F. 126—223
 Lewandowski J. 118
 Lewandowski Jerzy 445
 Lewicki A. 126
 Lewicki J. 126
 Licznerski K. 126
 Licznerski R. 126
 Lietz Z. 47—48, 119, 198, 202—203, 205—206, 237, 402, 429
 Linka W. 126
 Lippert J. 126, 141
 Loppe Z. 126
 Lubomirski J. 124, 126, 224
 Ludwiczak A. 124, 126
- Łakiński Z. współaut. 42
 Łęga J. 126
- M. 251
 M. B. 190
 M. G. 252
 (mp) 49
 M-ski G. 442
 Machcewicz B. 430
 Maczkowski B. 126
 Maczugowa E. 341
 Majkut J. 120
 Makola F. 126
 Malczewski L. 126
 Malewski J. 126, 129, 138, 225—227
 Mallek K. 342
 Mallek R. 110, 126, 137
 Majcher P. 224a
 Mańkowski A. 125—126
 Markowska S. 193
 Matyjaszek J. 126
 Maza J. 103, 109, 114, 122, 124, 126, 151—152, 228
- Mazella J. 124, 126
 Merecki H. 54, 126
 Mestwin 343
 Mieczysławski W. 432
 Mielewczyk J. 344
 Milewski Z. 50—51, 403
 Miłocki E. 126, 229
 Mocarski Z. 125
 Moczulski L. 52
 Morawska A. 126
 Morawska S. 126
 Morawski F. 126
 Mozelewski J. 126
 Mulczyński W. 126
 Murasiewicz T. 345
 Murawa F. 53
 Murawska U. 121, 454
 Myśliński F. 230
- Nadolny K. 122
 Nałborski C. 231
 Naumann A. 346
 Nerowski F. 126, 232
 Neumann A. 347
 Nik J. 234
 Nowakowa E. 233
 Nowakowski F. 101
 Nowakowski J. 126
 Nowakowski Jerzy 246
 Nowakowski St. 126, 234
 Nowomiejszczak 348, 455
 Nowowiejski J. A. 111
- Obitz K. 124, 126, 141
 Obuchowski B. 235
 Odrowski T. 126, 236—237
 Oleksiński J. 123
 Olszewicz B. 124
 Olszewski W. 110, 124, 126, 137
 Omieczysławski A. 126
 Omiljanowicz A. 54—55
 Oracki T. 125—130, 181, 259
 Orłowski S. 56
 Osiński B. 102, 110, 124, 126, 238
 Osiński W. 102, 110, 115, 124, 126, 138, 147, 239—241
 Ostaszewski T. współaut. 35
 Ostojki T. 247
 Ostrowicz R. 56
- Pacer A. 126
 Pacer K. 349—450
 Paczkowski A. 126, 242
 Palmowski L. 243
 Pezała T. 109, 122, 244
 Piechowski F. 126
 Pieniężna W. 351
 Pieniężna W. 126, 138, 245—247
 Pieniężny K. 126
 Pieniężny S. 102—103, 110, 114, 124—126, 129, 131, 138, 151—152, 249, 256, 366
 Pietrzak K. 126

- Piotrowski F.* 126, 326
Piotrowski J. 126
Pniewski W. 126
Podkowiński M. 57—60
Podrański K. 126
Połomski L. 126
Popławski A. 126, 257
Porbadnik M. 352
Postoliniak 353
Pospieszalski K. M. 61
Potowski T. 126
Późny W. 126
Preuss W. 126
Protokowicz B. 258
Przeperski J. 126
Ptaszyński J. 62
- (R. J.) 63
 R. K. 188
 (R.s.) 480, 481
Ratajczyk W. 131
Rejowski, 126
Rodziewicz B. 64, 154
Rogaczewski W. 110, 126, 259
Romanowski J. 380
Romańska A. 126
Rosengarth R. 354
Rozkwitalski N. 126
Rożeński J. 126
Ruczyński T. 65—66, 132—133, 155, 163,
 355—356, 411, 435, 448—449, 456, 482
- S. G.* 67
Sm 196
S. R. 135
S. W. 484
Sadowski T. 101, 118, 126, 260
Samulowski L. 126
Sarnowska B. 357
Sarnowski A. 110—126
Sarnowski F. 126, 261
Schnarbach F. 126, 326
Schreiber J. 126
Schreiber S. 126
Sendrowska M. 197, 210
Sensmecki R. 412
Serwański E. 200
Sewruk E. 358
Sierakowska H. 126
Sikora K. 126, 262
Skajbocki F. 359
Skok H. współaut. 91
Skrzypski A. 110, 124, 126
Skrzypski E. 360
Smoczyński F. 126
Smoliński K. 126
Sobociński L. 68—69
Sobczyk J. 361
Sobieszanski Z. 263
Sochaczewski B. 126, 264
Sosnowski F. 230
Sowa P. 70—71
- Stark A.* 126
Staszewski J. 126
Stefanowicz J. 126
Steffen W. 126, 129
Steinke 153
Stentzel 27
Stępowski T. 72—73, 184, 209, 220, 362,
 446, 450, 459—460
Stramkowska L. 126, 138, 266—267
Styp-Rekowski E. 126
Styp-Rekowski J. 126
Styp-Rekowska-Knosła Wl. zob. Kno-
 sała Wl.
Sukertowa-Biedrawina 74—75, 137—140,
 162, 191, 194, 363—364
Syska H. 221
Swat T. 263
Szajek A. 126
Szajek M. 126
Szarnowski A. 153
Szczepański A. 126, 138
Szczerbicki A. 268
Szczerbo F. 462
Szendel E. 170
Sznajderowie 40
Sznepf O. 76
Szufraga M. 126
Szulc O. 126
Szumowski Z. 77
Szymański A. 126
Szymański Z. współaut. 5
Szwedowski F. 126
- Scibor E.* 142, 440, 457, 483
Sliwa A. 78, 243
Śniegocki H. 126
Świerc P. współaut. 211
Switalski B. 126
- T.* 180
TUR. 451
Taterra P. 126
Teszner-Grothowa O. zob. Grotowa O.
Tijan W. 126
Tomke J. 109, 126
Truszkowski W. 269
Tryniszewski E. 79—81, 143—144, 175, 212.
 265, 268, 280, 441
Trzciański P. 126
Tułodziecki Sz. 328
Turowski E. 126, 136
- W.* 146, 485—486
WP. 270, 371
W. W. 373
Wl. P. 82
Wach Wl. 212a
Wakar A. 156, 160, 171—172, 201, 253—254
Walichnowski F. 405
Warmiński P. 83—84
Wawrzynek W. 366
Wawrzynek W. 126

- Wedig F. 270, 371
 Weichsel, 153
 Wenda J. 126, 271
 Weremiej F. Z. 85
 Wernic L. 86—87, 147, 187, 215, 365, 406, 487—489
 Wetmański L. 111
 Wichlacz F. 126, 272
 Wieczorek F. 126, 273
 Wieczorek M. 88
 Wilczur J. 407
 Wilkowski F. 126, 138
 Willan T. 89, 148—149, 173, 367—379, 443
 Wiśniewski L. 126
 Wiśniewski M. 174
 Włodarczak F. 274
 Włodarczak L. 103, 109, 114, 124, 126, 143, 147, 151, 275
 Włodarczak S. 126
 Wnuk W. 185, 370
 Wojnowski E. 90—91
 Wolski B. 126
 Woroniecki K. 126
 Wróbel J. 126
 Wróblewski J. 233
 Wróblewski J. 126
 Wygodzki S. 490
 Wysocki A. 176, 271—272, 491
 Wrzesiński W. 92—93, 150, 255—256
 (z) 94, 492
 (z.a.) 409
 Z. L. 95
 Z. M. 410, 493
 Zajchowska S. red. 437
 Zapotka J. 126
 Zapolski Sz. 374—375
 Zawadzki A. 232
 Zażembowski J. 376
 Zbrzeski L. 416
 Zdunek A. 276
 Zieliński E. 277
 Ziemia S. współaut. 110
 Zientara-Malewska M. 152, 154, 161, 177, 213, 216, 222, 224, 261, 377—378
 Zientara-Malewska M. 126, 129, 138, 192
 Zuske S. 126, 241
 Zbik B. 126, 138
 Zebrowski Wl. 272
 Zurawska Z. 379
 Zurawski A. 110, 124, 126, 131, 138, 279—280, 379
 Zurawski St. 110, 124, 126, 129, 138, 281
 Żywiec M. 126

INDEKS MIEJSCOWOŚCI

- Bagno pow. nowomiejski 385
 Bielice pow. nowomiejski 385
 Bielsk 294
 Borek 380, 411, 482
 Braniewo 412
 Bratian pow. nowomiejski 467, 487
 Brąszwald pow. olsztyński 280
 Brzezie Lubawskie 395
 Dachau 210, 212a, 234
 Dywity 224a
 Działdowo 12, 111, 117, 135, 318, 331, 345, 394, 413—414, 416—437, 458, 466, 471—472, 477, 479, 487
 Fulda 40
 Łyna pow. olsztyński 276
 Giżycko 54, 94, 300
 Gross Rosen 358
 Grunwald 6
 Gusen 276, 289, 294
 Gutowo pow. nowomiejski 268, 391, 395, 439
 Gwiżdżyny pow. nowomiejski 391, 395
 Hohenbruch 394
 Ilawa 442, 479, 487, 488
 Jendorf 341
 Jeże pow. piski 89, 393, 487
 Kętrzyn 383, 398, 407
 Komorniki pow. działdowski 444—445, 472, 479, 487
 Korsze 383, 407
 Królewiec 88, 394
 Królikowo pow. ostródzki 385, 393
 Krzemieniewo pow. nowomiejski 391, 395
 Kwidzyn 1, 9, 30—31, 44, 59, 108, 118, 167, 290, 296, 309, 473—474, 491
 Labuszewo pow. biskupiński 218
 Lidzbark Warm. 381
 Lubawa 65, 132—133, 155, 328, 330, 376, 385, 447, 450—451, 483, 487
 Mauthausen 289
 Mrągowo 408
 Murnau 81
 Nawra pow. nowomiejski 452, 468
 Nidzica 480
 Nowa Kaletka 116, 193
 Nowe Miasto 121, 134, 142, 268, 340, 348, 440, 452, 457, 479, 482—483, 487
 Olszewo 39
 Olsztyn 47, 50, 77—78, 148, 156, 160, 201, 254, 297, 324, 326, 351, 403, 469, 476, 479, 486
 Olsztynek 231, 387, 406
 Ornefa 388
 Ostróda 332, 343, 458
 Oświęcim 263, 302
 Parcz. pow. kętrzyński 407, 461
 Potulice 316
 Prostki pow. grajewski 36, 387, 406
 Ravensbrueck 301, 314, 377
 Silberberg k/Kłodzka 365

Skajboty pow. olsztyński 349, 359	Susz 391, 395
Snopki pow. piski 410	Szczytno 230, 462
Srokowo pow. kętrzyński 396	Sztum 187, 442, 464, 489
Stablawki (Stablack) pow. bartoszycki 385, 387, 393	Tapiau 299
Stanlewo pow. biskupiecki 98	Turośl pow. piski 387, 406
Stare Jablonki, pow. ostródzki 388, 461a	Uzdowo pow. działdowski 6
Stutthof 107, 291, 391, 394, 439	Węgorzewo 54, 396
Sudwa pow. ostródzki 487	Woryty pow. olsztyński 116

MARTHYRDOM OF POLES IN WARMIA, MASURIA AND POWIŚLE
1939—1945 BIBLIOGRAPHY

S U M M A R Y

Elaboration of that bibliography was indispensable for scientific as well as for political reasons. Revival of revisionary movement in the German Federal Republic and unlimited prescription for Nazi crimes make further research on the situation of Poles in Warmia, Masuria and Powiśle during the last war most urgent, as it was there that the Nazis persecuted the Poles with special cruelty. Inquiries on that subject were made by the Olsztyn Branch of the Commission for Investigation into Nazi Crimes, consisting of the perusal of documents kept in the Provincial State Archives at Olsztyn. The above bibliography supplements the results of these investigations with the material published in Polish press.

Books as well as the press of the region concerned were perused by the authoress herself, while the articles and informations on the martyrdom of Poles in Warmia, Masuria and Powiśle that had appeared in the press of other regions of Poland were taken from the *Bibliography of the Contents of the Dailies and Periodicals*. To complete the present bibliography also other regional bibliographies concerning the Second World War were used.

Although the theme of the bibliography published above was strictly defined, the collected material depasses sometimes its chronological limits. It covers the whole Province of Olsztyn as well as a part of the Province of Gdańsk (districts of Kwidzyn and Sztum) because of its connexions with Warmia and Masuria during the war. The whole material was divided into five parts. Three of them were put in alphabetical order, while in two (parts 2 and 4) the material was segregated by subjects. The contents of particular parts in as follows.

Part 1 (general): situation in Warmia and Masuria before and during the war; methods of fighting Polishness; extermination of Polish population in East Prussia; the trial of Erich Koch; reports of the Olsztyn Branch of the Commission for Investigation into Nazi Crimes.

Part 2: Polish inhabitants of Warmia, Masuria and Powiśle, victims of Nazi terror.

Part 3: memoirs of the Warmians and Masurians referring to their experiences in Nazi prisons and concentration camps. Most of those memoirs were written for competitions organized by regional periodicals.

Part 4 is entitled: Nazi concentration camps and places of execution in the Province of Olsztyn. The material of that part does not give the full image of Nazi terror. At the moment inquiries on that subject are being made by the Commission for Investigation into Nazi Crimes. That investigation completed, the present bibliography will have to be supplemented.

In part 5 material concerning the monuments in memory of the victims of Nazi terror can be found.

The bibliography includes three indexes (of authors, of victims and of localities) and a list of abbreviations used.